

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ

20.01.2017թ.

ՈՐՈՇՈՒՄ

20 հունվար 2017թ. N1

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ 20.01.2017թ. ԹԻՎ 1 ՆԻՍՏԻ ՕՐԱԿԱՐԳԸ
ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 14-րդ հոդվածի 6-րդ կետի պահանջներով.

ՈՐՈՇԵՑ՝

ՀԱՍՏԱՏԵԼ 20.01.2017թ ԹԻՎ 1 ՆԻՍՏԻ ՕՐԱԿԱՐԳԸ.

- 1.ՏԵՂԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ և ԴՐՈՒՅՔՔԱԶՍՓԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.
2. ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ 2017-2021ԹԹ ՀՆԳԱՄՅԱ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ.
- 3.ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ 2017Թ-Ի ԲՅՈՒՋԵՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՏԵՄՔՈՎ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.
- 4.ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ 17.02.2016թ ԹԻՎ 5 ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆՎԱՎԵՐ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.

- 1. Լ. Ավոյան կողմ չկան
- 2. Լ. Պետրոսյան կողմ չկան
- 3. Հ. Հակոբյան կողմ կան
- 4. Գ. Սարգսյան կողմ կան

- 5. Ի. Սահակյան կողմ չկան
- 6. Ա. Հակոբյան կողմ չկան
- 7. Յու. Մկրտչյան կողմ չկան
- 8. Ա. Ֆախուրյան կողմ կան

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ Գ. ԳՅՈՒՆԱՍԻՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ

20.01.2017թ.

ՈՐՈՇՈՒՄ

20 հունվար 2017թ. N2-Ն

ՏԵՂԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ և ԴՐՈՒՅՔԱԶԱՓԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի
Հանրապետության օրենքի 18 հոդվածի 18-րդ կետի պահանջներով
Քաղցրաշեն համայնքի ավագանին

Որոշեց

Հաստատել Քաղցրաշեն համայնքում 2017թ-ի տեղական տուրքերի և վճարների
հետևյալ դրույքաչափերը.

1) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով
հաստատված ճարտարապետաշինարարական նախագծին համապատասխան՝
համայնքի վարչական տարածքում նոր շենքերի, շինությունների և ոչ հիմնական
շինությունների շինարարության (տեղադրման) (բացառությամբ Հայաստանի
Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված շինարարության թույլտվություն
չպահանջող դեպքերի) թույլտվության համար.

ա. հիմնական շենքերի և շինությունների համար՝

մինչև 300 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող անհատական բնակելի, այդ
թվում՝ այգեգործական (ամառանոցային) տների, ինչպես նաև մինչև 200 քառակուսի
մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հասարակական և արտադրական նշանակության
շենքերի և շինությունների համար՝ տասնհինգ հազար դրամ,

բ. սույն կետի «ա» ենթակետով չնախատեսված շենքերի և շինությունների համար՝

- 200-ից մինչև 500 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և
շինությունների համար՝ երեսուն հազար դրամ,

- 500-ից մինչև 1000 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և շինությունների համար՝ հիսուն հազար դրամ,
- 1000-ից մինչև 3000 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և շինությունների համար՝ հիսուն հազար դրամ,
- 3000-ից և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և շինությունների համար՝ հարյուր հազար դրամ.

գ. ոչ հիմնական շենքերի և շինությունների համար՝

- մինչև 20 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և շինությունների համար՝ երեք հազար դրամ,
- 20 և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող շենքերի և շինությունների համար՝ հինգ հազար դրամ.

2) համայնքի վարչական տարածքում գոյություն ունեցող շենքերի և շինությունների վերակառուցման, վերականգնման, ուժեղացման, արդիականացման և բարեկարգման աշխատանքների (բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված շինարարության թույլտվություն չպահանջվող դեպքերի) թույլտվության համար, եթե սահմանված կարգով հաստատված ճարտարապետաշինարարական նախագծով՝

ա. չի նախատեսվում կցակառույցների, վերնակառույցների, շենքի գաբարիտային չափերն ընդլայնող այլ կառույցների (այդ թվում՝ ստորգետնյա) հետևանքով օբյեկտի ընդհանուր մակերեսի ավելացում կամ շենքերի գործառական նշանակության փոփոխություն՝ երեք հազար դրամ,

բ. բացի շենքերի և շինությունների վերակառուցման, ուժեղացման, վերականգնման կամ արդիականացման աշխատանքներից, նախատեսվում է նաև կցակառույցների, վերնակառույցների, շենքի տրամաչափային չափերն ընդլայնող այլ կառույցների (այդ թվում՝ ստորգետնյա) հետևանքով օբյեկտի ընդհանուր մակերեսի ավելացում կամ շենքերի գործառական նշանակության փոփոխություն, և, բացի սույն կետի «ա» ենթակետով սահմանված դրույքաչափից, կիրառվում են նաև նոր շինարարության համար սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով սահմանված նորմերը և դրույքաչափերը՝ շենքերի և շինությունների ընդհանուր մակերեսի ավելացման կամ շենքերի գործառական նշանակության փոփոխության մասով,

գ. նախատեսվում է միայն կցակառույցների, վերնակառույցների, շենքի գաբարիտային չափերն ընդլայնող այլ կառույցների (այդ թվում՝ ստորգետնյա) շինարարություն կամ շենքերի գործառական նշանակության փոփոխություն, ապա, սույն օրենքի իմաստով, այն համարվում է նոր շինարարություն, որի նկատմամբ կիրառվում են նոր շինարարության համար սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով սահմանված նորմերը և դրույքաչափերը.

3) համայնքի վարչական տարածքում շենքերի, շինությունների և քաղաքաշինական այլ օբյեկտների քանդման (բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված քանդման թույլտվություն չպահանջվող դեպքերի) թույլտվության համար՝ հինգ հազար դրամ.

4) համայնքի վարչական տարածքում հեղուկ վառելիքի, սեղմված բնական կամ հեղուկացված նավթային գազերի վաճառքի թույլտվության համար՝ օրացուցային տարվա համար՝ երկու հարյուր հազար դրամ.

5) համայնքի վարչական տարածքում գտնվող խանութներում և կրպակներում հեղուկ վառելիքի, սեղմված բնական կամ հեղուկացված նավթային գազերի, մանրածախ առևտրի կետերում կամ ավտոմեքենաների տեխնիկական սպասարկման և նորոգման ծառայության օբյեկտներում տեխնիկական հեղուկների վաճառքի թույլտվության համար՝ օրացուցային տարվա համար՝ վաթսուն հազար դրամ.

6) համայնքի վարչական տարածքում ոգելից և ալկոհոլային խմիչքների և (կամ) ծխախոտի արտադրանքի վաճառքի թույլտվության համար
ա. ոգելից և ալկոհոլային խմիչքի վաճառքի թույլտվության համար՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի համար

- մինչև 26 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ չորս հազար դրամ,

- 26-ից մինչև 50 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ տասնմեկ հազար դրամ,

- 50-ից մինչև 100 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ տասնչորս հազար դրամ ,

- 100-ից մինչև 200 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քսանմեկ հազար դրամ,

- 200-ից մինչև 500 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քսանվեց հազար դրամ,

- 500 և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քառասունվեց հազար դրամ.

բ. ծխախոտի արտադրանքի վաճառքի թույլտվության համար՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի համար

- մինչև 26 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ երեք հազար դրամ,

- 26-ից մինչև 50 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ տասնմեկ հազար դրամ,

- 50-ից մինչև 100 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ տասնչորս հազար դրամ,

- 100-ից մինչև 200 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քսանմեկ հազար դրամ

- 200-ից մինչև 500 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քսանվեց հազար դրամ:

- 500 և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հիմնական և ոչ հիմնական շինությունների ներսում վաճառքի կազմակերպման դեպքում՝ քառասունվեց հազար դրամ:

7) իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերին համայնքի վարչական տարածքում «Առևտրի և ծառայությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված՝ բացօթյա առևտրի կազմակերպման թույլտվության համար՝ յուրաքանչյուր օրվա համար՝ երեք հարյուր հիսուն դրամ՝ մեկ քառակուսի մետրի համար:

8) համայնքի վարչական տարածքում առևտրի, հանրային սննդի, զվարճանքի, շահումով խաղերի և վիճակախաղերի կազմակերպման օբյեկտներին, խաղատներին և բաղնիքներին (սաունաներին) ժամը 24.00-ից հետո աշխատելու թույլտվության համար օրացուցային տարվա համար՝

ա. առևտրի օբյեկտների համար՝ հինգ հազար դրամ,

բ. հանրային սննդի և զվարճանքի օբյեկտների համար՝ քսանհինգ հազար դրամ,

գ. բաղնիքների (սաունաների) համար՝ երկու հարյուր հազար դրամ,

դ. խաղատների համար՝ հինգ հարյուր հազար դրամ,

ե. շահումով խաղերի համար՝ երկու հարյուր հիսուն հազար դրամ,

զ. վիճակախաղերի համար՝ հարյուր հազար դրամ:

9) համայնքի վարչական տարածքում, համայնքային կանոններին համապատասխան, հանրային սննդի կազմակերպման և իրացման թույլտվության համար տեղական տուրքը յուրաքանչյուր եռամսյակի համար սահմանվում է՝

ա. հիմնական շինությունների ներսում՝

- մինչև 26 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ հինգ հազար դրամ,

- 26-ից մինչև 50 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ վեց հազար դրամ,

- 50-ից մինչև 100 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ տասնմեկ հազար դրամ,

- 100-ից մինչև 200 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ տասնվեց հազար դրամ,

- 200-ից մինչև 500 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ քսանմեկ հազար դրամ,

- 500 և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ երեսունմեկ հազար դրամ:

բ. ոչ հիմնական շինությունների ներսում՝

- մինչև 26 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ հազար դրամ,
  - 26-ից մինչև 50 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ մեկ հազար հինգ հարյուր դրամ,
  - 50-ից մինչև 100 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ երեք հազար դրամ,
  - 100-ից մինչև 200 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ վեց հազար դրամ,
  - 200-ից մինչև 500 քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ տասներկու հազար դրամ,
  - 500 և ավելի քառակուսի մետր ընդհանուր մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտի համար՝ տասնվեց հազար դրամ.
- 10) Համայնքի վարչական տարածքում արտաքին գովազդ տեղադրելու թույլտվության համար յուրաքանչյուր ամիս մեկ քառակուսի մետրի համար սահմանել՝
ա. ավտոհոլային սպիրտի պարունակությունը մինչև 20 ծավալային տոկոս արտադրանք գովազդող արտաքին գովազդի համար՝ երկու հազար դրամ, բ. թունդ ավտոհոլային (սպիրտի պարունակությունը 20 և ավելի ծավալային տոկոս) արտադրանք գովազդող արտաքին գովազդի համար՝ երեք հազար հինգ հարյուր դրամ,
գ. սոցիալական գովազդի համար՝ զրո դրամ,
դ. այլ արտաքին գովազդի համար՝ հազար հինգ հարյուր դրամ,
- 11) համայնքի վարչական տարածքում մարդատար-տաքսու (բացառությամբ երթուղային տաքսիների՝ միկրոավտոբուսների) ծառայություն իրականացնելու թույլտվության համար օրացուցային տարում յուրաքանչյուր մեքենայի համար՝ տաս հազար դրամ.
- 12) Մրցութներ և աճուրդներ կազմակերպելու հետ կապված ծախսերի փոխհատուցման համար՝ մասնակիցներից վճար սահմանել մեկ հազար դրամ:
- 13) Տեղական ինքնակառավարման մարմինների տնօրինության և օգտագործման տակ գտնվող հողերի հատկացնելու, հետ վերցնելու և վարձակալության տրամադրելու դեպքերում անհրաժեշտ չափազրման և այլ նման աշխատանքների համար՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների մատուցած ծառայությունների դիմաց փոխհատուցման վճար սահմանել՝ չորս հազար դրամ:
- 2.Սույն որոշման 1 -ից մինչև 11-րդ ենթակետերը ներառյալ՝ կիրառել 0.5 գործակից:
3.Ուժը կորցրած ճանաչել 14.12.2016թ համայնքի ավագանու N29 որոշումը

- 1. Լ. Ավոյան *Կողմ Սևան*
- 2. Լ. Պետրոսյան *Կողմ իմ*
- 3. Հ. Հակոբյան *Կողմ իմ*
- 4. Գ. Սարգսյան *Կողմ իմ*

- 5. Բ. Սահակյան *Կողմ իմ*
- 6. Ա. Հակոբյան *Կողմ իմ*
- 7. Յու. Մկրտչյան *Կողմ իմ*
- 8. Ա. Ֆախուրյան *Կողմ իմ*

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝ *Սևան* Կ.ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ

20.01.2017թ.

ՈՐՈՇՈՒՄ
20 հունվար 2017թ. N3

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ 2017-2021ԹԹ ՀՆԳԱՄՅԱ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի
Հանրապետության 82 հոդվածի պահանջներով,
Համայնքի ավագանին

ՈՐՈՇԵՑ՝

Հաստատել Քաղցրաշեն համայնքի 2017-2021թթ սոցիալ-տնտեսական հնգամյա
զարգացման ծրագիրը՝ ըստ հավելվածի

1. Լ. Ավոյան <i>Կողմ Անջալ</i>	5. Ի. Սահակյան <i>Կողմ</i>
2. Լ. Պետրոսյան <i>Կողմ</i>	6. Ա. Հակոբյան <i>Կողմ</i>
3. Հ. Հակոբյան <i>Կողմ</i>	7. Յու. Մկրտչյան <i>Կողմ</i>
4. Գ. Սարգսյան <i>Կողմ</i>	8. Ա. Ֆախուրյան <i>Կողմ</i>

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆ՝ *[Signature]* Վ.ԳՅՈՒԼԱՍԻՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ

20.01.2017թ.

ՈՐՈՇՈՒՄ

20 հունվար 2017թ. N4-Ն

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ 2017Թ-Ի ԲՑՈՒՋԵՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՏԵՍՔՈՎ
ՀԱՍՏԱՏԱԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի
Հանրապետության օրենքի 83 հոդվածի 2-րդ կետի պահանջներով համայնքի
ավագանին

ՈՐՈՇԵՑ

Հաստատել Քաղցրաշեն համայնքի 2017թ բյուջեն
2017թ վարչական բյուջեի եկամուտները
Եկամտատեսակները

Ընդամենը եկամուտներ այդ թվում	70212,8 հազ. դրամ
1.Հարկեր և տուրքեր այդ թվում	21906,0 հազ. դրամ
1/1. Գույքային հարկեր անշարժ գույքից այդ թվում	15800,0 հազ. դրամ
Գույքահարկ շենքի և շինությունների, որից	600,0 հազ. դրամ
Ֆիզիկական անձանց	400,0 հազ. դրամ
Իրավաբանական անձանց	200,0 հազ. դրամ

Հողի հարկ, այդ թվում	15200,0 հազ. դրամ
Ֆիզիկական անձանց	15000,0 հազ. դրամ
Իրավաբանական անձանց	200,0 հազ. դրամ
Գույքահարկ փոխադրամիջոցներից	5800,0 հազ. դրամ
Ապրանքների օգտագործման և իրացման թույլտվության համար այդ թվում	306,0 հազ. դրամ
Տեղական տուրքեր, որից	276,0 հազ. դրամ
Շինությունների շինարարության թույլտվության համար, որից	30,0 հազ. դրամ
Հիմնական շինությունների համար	15,0 հազ. դրամ
Շենքերի և շինությունների վերակառուցման թույլտվություն	15,0 հազ. դրամ
Օխախտի վաճառքի թույլտվություն	138,0 հազ. դրամ
Խմիչքների իրացման թույլտվություն	138,0 հազ. դրամ
Պաշտոնական դրամաշնորհներ, այդ թվում	44591,8 հազ. դրամ
Ընթացիկ ներքին դրամաշնորհներ / դոտացիաներ/	42724,6 հազ. դրամ
Նպատակային հատկացումներ/սուբվենցիա/	1867,2 հազ. դրամ
Այլ եկամուտներ, այդ թվում	3715,0 հազ. դրամ
Գույքի վարձակալությունից մուտքեր, որից	
Հողերի վարձակալություն	3200,0 հազ. դրամ
Գույքի վարձակալություն	25,0 հազ. դրամ
Համայնքի բյուջեի եկամուտներ ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից այդ թվում	490,0 հազ. դրամ
Այլ եկամուտներ	10,0 հազ. դրամ
Ծախսային մաս-	70212,8 հազ. դրամ որից՝
1. հողված 4111 աշխատավարձ-	27000,0 հազ. դրամ՝ կառավ. ապարատ
2. հողված 4212 էներգետիկ ծառ-ն -կառավ ապարատ՝	3100,0 հազ. դրամ, որից 1200,0 հազ. դրամ էլեկտրոէներգիա, կառ. մարմնի պահ. 400,0 հազ. դրամ արտաքին լույս

ցանցի շահագրծում, իսկ 100,0 հազ. դրամ եկեղեցուն լույս. Համար, 1400,0 հազ. դրամ
բնական գազի ծախսի վճարման համար կառ. մարմնի պահ.

3. հողված 4113 կոմ. ծառ-ն - 320,0 հազ. դրամ՝ կառավ. ապարատ, որից խմելու ջուր
278,0 հազ. դրամ, դեռատիզացիա 42,0 հազ. դրամ

4. հողված 4214 կապի ծառ-ն - 300,0 հազ. դրամ՝ կառավ. ապարատ(հեռախոս
100,0 հազ. դրամ, ինտերնետ կապ - 200,0 հազ. դրամ)

5. հողված 4221 գործուղում - 50,0 հազ. դրամ՝ կառավարման ապարատ

6. հողված 4234 տեղեկ. ծառ-ն - 450,0 հազ. դրամ՝ (թերթեր, ամսագրեր)

7. հողված 4232 համակարգչային ծառ-ն - 200,0 հազ. դրամ(կայք, բազա)

8. հողված 4239 ընդհ. բնույթի այլ ծառ-ն - 10600,0 հազ. դրամ մանկապարտեզ
- 11700,0 հազ. դրամ երաժշ. դպրոց

- 1000,0 հազ. դրամ տոնական միջոց.

- 200,0 հազ. դրամ թատրոնի ծառ.

- 150,0 հազ. դրամ հեռ. հաղորդումներ

9. հողված 4241 - 500,0 հազ. դրամ՝ գույքի իրավունքի պետ. գրանցման համար
/կադաստր/

10. հողված 4261 գրասեն. նյութեր - 180,0 հազ. դրամ՝ կառավ. ապարատ՝ թղթեր,
գրքեր, գրեն. պիտույքներ, քսերոքսի լիցքավորում, նորոգում և այլն:

11. հողված 4264 - 400,0 հազ. դրամ տրանսպորտային նյութերի (վառելիքների ձեռք
բերում) համար

12. հողված 4269 հատուկ նպատ. նյութեր - 1000,0 հազ. դրամ՝ նվերների ձեռքբերման համար
- 200,0 հազ. դրամ աշ. պայուսակների համար

13. հողված 4267 տնտ. նյութեր - 80,0 հազ. դրամ մաքրիչ նյութերի համար

14. հողված 4637 ընթ. դրշ-ն պետ և ՀՈԱԿ-ին - 250,0 հազ. դրամ՝ դպրոցին անապահով
ընանիքների աշակերտներին դասագրքերի ձեռք բերման համար

15. հողված 4239 ընդհանուր բնույթի այլ ծառ.– 400,0 հազ. դրամ՝ սգո պարագաների ձեռք բերում /ծաղկեպսակներ, սգո պարագաներ և այլ ծառ./

16. հողված 4819 նվիրատ. այլ շահ. չհետ. կազմ-ին – 400,0 հազ. դրամ

17. հողված 4235 – 300,0 հազ. դրամ գույքի գնահատման և աուդիտ ծառ.

18. հողված 4729 այլ նպաստներ – 2712,0 հազ. դրամ՝ օգնություն անապահով և կարիքի մեջ գտնվող ընտանիքներին, ՀՄ պատերազմի և Արցախի ազատամարտին մասնակցած մարտիկներին դրամակն նպաստ տալու մասին:

19. հողված 4822 այլ հարկեր – 30,0 հազ. դրամ՝ տեխստուգայցի համար

20. հողված 4823 պարտադիր վճարներ – 100,0 հազ. դրամ/պետ տուրքեր, բնապահպան վճարներ/

21. հողված 4215 աղբահան ավտոմեքենայի ապահովագրություն – 40,0 հազ. դրամ

22. հողված 4726 հուղարկավորության նպաստ – 1500,0 հազ. դրամ

23. հողված 4239 – 275,0 հազ. դրամ, որից 250,0 հազ. դրամը հակակարկտային ծառայության համար 25,0 հազ. դրամը գյուղ մթերքների բուժ սանիտարիայի ոլորտի խորհրդատվակ. ծառ. համար

24. հողված 4819 համայնքների անդամություն – 70,0 հազ. դրամ

25. հողված 4241 հակահրդեհային ծառայություն, գազասպաման համակարգի սպասարկման համար - 110,0 հազ. դրամ

26. հողված 4511 – 1867,2 հազ. դրամ երաժշտական դպրոցին ազգային, լարային և փողային նվագարանների պահպանման համար:

28. հողված 4727 – 1000,0 հազ. դրամ սպորտային, կրթության և գիտության բնագավառում աչքի ընկած մարդկանց պարգևատրելու համար

29. հողված 4891 վարչ. բ. պ. ֆ. – 3728,6 հազ. դրամ:

Ֆոնդային մաս

1. Ֆոնդային բյուջեի եկամուտներում 61535,5773 հազ. դրամ

ա) Ֆոնդային բյուջեի եկամտային մասում հողի օտարումից մուտքերը պլանավորել 50000,0 հազ. դրամ

բ) տարեսկզբի մնացորդ 11535,5773 հազ. դրամ

2.Ֆոնդային բյուջեի ծախսային մաս. 61535,5773 հազ. դրամ

Ֆոնդային բյուջեից

ա) 09.08.01.55 գ.ծ դասակարգման (կրթություն այլ դասին չպատկանող) 5113 (շենք և շինությունների կապիտալ վերանորոգում) հողվածին հատկացնել 12000,0 հազ. դրամ մանկապարտեզի դռները և պատուհանների հիմնանորոգման համար, իսկ 5134 հողվածին 350,0 հազ. դրամ նախագծանախահաշ. փաստաթղթերի կազ. աշխ. համար

բ) 08.05.01.55 գ.ծ դասակարգման (հանգիստ, մշակույթ և կրոն) 5112 (շենք և շինությունների կառուցում) հողվածին հատկացնել 200000,0 հազ. դրամ եկեղեցու բակի բարենորոգման աշխատանքների համար:

գ) 06.04.01.52 գ.ծ դասակարգման (արտաքին լուսավորության ցանցի պահպանում և շահագործում) 5112 հողվածին 6500,0 հազ. դրամ, փողոցների արտաքին լուսավորության, իսկ 5134 հողվածին 190,0 հազ. դրամ նախագծանախահաշ. փաստաթղթերի կազ. աշխ. համար

դ) 08.05.01.55 գ.ծ դասակարգման 5113 հողվածին հատկացնել 15850,0 հազ. դրամ համայնքապետարանի մշակույթի տան գրասենյակի հիմնանորոգման, իսկ 5134 հողվածին 450,0 հազ. դրամ նախագծանախահաշ. փաստաթղթերի կազ. աշխ. համար

ե) 01.01.01.51 կառավ. մարմնի պահպ. 5122 հողվածին հատկացնել 900,0 հազ. դրամ համակարգչային միջոցների ձեռք բերելու համար

զ) պահուստային ֆոնդ 5295,5773 հազ. դրամ:

- 1. Լ. Ավոյան *Կոչմ Ավույան*
- 2. Լ. Պետրոսյան *Կոչմ Պետրոսյան*
- 3. Հ. Հակոբյան *Կոչմ Հակոբյան*
- 4. Գ. Սարգսյան *Կոչմ Սարգսյան*

- 5. Բ. Սահակյան *Կոչմ Բ. Սահակյան*
- 6. Ա. Հակոբյան *Կոչմ Ա. Հակոբյան*
- 7. Յու. Սկրտչյան *Կոչմ Յու. Սկրտչյան*
- 8. Ա. Ֆախուրյան *Կոչմ Ա. Ֆախուրյան*

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ

Վ. ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ
ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ

20.01.2017թ.

ՈՐՈՇՈՒՄ
20 հունվար 2017թ. N5

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ 17.02.2016թ ԹԻՎ 5 ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆՎԱԿԵՐ
ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության
օրենքի 74-րդ հոդվածի պահանջներով
Համայնքի ավագանին

ՈՐՈՇԵՑ՝

Անվավեր ճանաչել Քաղցրաշեն համայնքի ավագանու 17.02.2016թ թիվ 5 որոշումը:

1. Լ. Ավոյան <i>Կոչմ Սեյան</i>	5. Բ. Սահակյան <i>Բեգոնյան</i>
2. Լ. Պետրոսյան <i>Կոչմ Սեյան</i>	6. Ա. Հակոբյան <i>Կոչմ Սեյան</i>
3. Հ. Հակոբյան <i>Կոչմ Սեյան</i>	7. Յու. Մկրտչյան <i>Կոչմ Սեյան</i>
4. Գ. Սարգսյան <i>Կոչմ Սեյան</i>	8. Ա. Ֆախուրյան <i>Կոչմ Սեյան</i>

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝

Վ. ԳՅՈՒՆԼԱՍԻՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
2017-2021թթ. ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՀՆԳԱՄՅԱ ԾՐԱԳԻՐ

ՔԱՂՑՐԱՇԵՆ 2017թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....

1. Համայնքի իրավիճակի բնութագրում, վերլուծություն և գնահատում.....
  2. Համայնքի տեսլականի, ռազմավարության և ՀԶԲԾ-ի հիմնական նպատակների սահմանում.....
  3. Համայնքի տարածքում նախատեսվող (շարունակվող) հանրապետական և մարզային, միջհամայնքային համագործակցության և այլ ծրագրերի ու միջոցառումների ներկայացում.....
  4. Համայնքի ֆինանսական իրավիճակի վերլուծում, գնահատում և կանխատեսում....
  5. Համայնքի ոլորտային ծրագրերի ցանկի կազմում և առաջնահերթությունների սահմանում, ֆինանսապես ապահովված ծրագրերի ձևակերպում և ամփոփում, լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների հայթայթման հնարավորությունների ներկայացում.....
  6. ՀԶԾ-ի իրականացման մշտադիտարկման (մոնիթորինգի) և գնահատման, տարեկան հաշվետվությունների կազմման ձևաչափերը.....
- Եզրափակում.....

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Տեղական ինքնակառավարումը համայնքի իրավունքն ու կարողությունն է՝ սեփական պատասխանատվությամբ բնակիչների բարօրության նպատակով Սահմանադրության և օրենքներին համապատասխան լուծելու տեղական նշանակության հարցեր:

Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Քաղցրաշեն համայնքի 2017-2021թթ. հնգամյա զարգացման ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) ընդունման նպատակն է սահմանել համայնքի տեսլականը 2021 թվականին, այդ տեսլականին հասնելու ռազմավարությունը և հիմնական նպատակները: Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիրը մշակելիս հաշվի են առնվել համայնքի առկա ռեսուրսները (ակտիվները), պարտավորությունները, տեղական առանձնահատկությունները, երկրի տնտեսական և քաղաքական առկա իրավիճակը, ինչպես նաև առաջիկա զարգացումների կանխատեսումները:

Համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագրի բովանդակությունը պայմանավորված է համայնքապետարանի աշխատակազմի աշխատակցների աշխատանքով և առաջարկություններով, համայնքում առկա ռեսուրսային (մարդկային, գույքային, ֆինանսատնտեսական, տեխնիկական և այլ) հնարավորություններով, համայնքային ծրագրերի իրականացման և ծառայությունների մատուցման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների առկայությամբ, ինչպես նաև այն իրողությամբ, որ Քաղցրաշեն համայնքը ունի մի շարք առաջնային խնդիրներ: Համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագրում հնարավորինս հաշվի են առնվել նաև համայնքի տարածքում տնտեսական գործունեության խրախուսմանն ուղղված առկա հնարավորությունները, տնտեսության տարբեր ճյուղերի զարգացման (հատկապես՝ գյուղատնտեսության, արտադրության, փոքր և միջին բիզնեսի և այլնի) հնարավորությունները, համայնքի տարածքում պատշաճ կառավարման իրականացման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև համայնքում աղետի բազմաբնույթ վտանգները (ոհսկերը) և դրանց կառավարման միջոցառումները:

2017-2021թթ համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագիրը մշակվել է՝ հիմք ընդունելով համայնքի ղեկավարի և ավագանու անդամների նախընտրական ծրագրերի դրույթները և նպատակ հետապնդելով հետևողականորեն բարեփոխումներ իրականացնելու ճանապարհով աստիճանաբար լուծել համայնքում առկա հիմնախնդիրները և բարելավել համայնքի բնակչության սոցիալ-տնտեսական պայմանները: Համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագիրը դիտարկելով որպես համայնքի ռազմավարական պլանավորման և մասնակցային կառավարման կարևորագույն միջոց, համայնքի ղեկավարին կից գործող համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագրի և տարեկան բյուջեի կառավարման գծով խորհրդակցական մարմինը՝ փաստաթուղթը մշակելիս, հատուկ ուշադրություն է դարձրել և ձգտել, որպեսզի այն հնարավորինս համահունչ լինի գործողության մեջ դրված Հայաստանի Հանրապետության ռազմավարական, մարզային և տարածաշրջանային զարգացման ծրագրերին՝ ակնկալելով Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման մարմինների, Քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածների, կազմակերպությունների և շահագրգիռ այլ անձանց հետ լիակատար փոխըմբռնում համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագրում ներկայացված խնդիրների առնչությամբ և արդյունավետ համագործակցություն դրանց լուծման գործում:

Համայնքի զարգացման, բնակչության սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի ապահովման, սոցիալ-մշակութային քաղաքականության ներդրման և բարեկեցության մակարդակի բարձրացման նպատակով համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագիրը հանդիսանալու է ամենօրյա աշխատանքային փաստաթուղթ:

1. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐՈՒՄ, ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

1.1 Համայնքի աշխարհագրական դիրքը. պատմական ակնարկ

Քաղցրաշեն համայնքը գտնվում է Արարատի մարզում, հիմնադրվել է 1928 թվականին: : Գյուղի բնակիչները վերաբնակվել են Արևմտյան Հայաստանի Վանի նահանգի Վան, Տոսպ, Արճեշ, Խոշաբ, Շատախ գավառների, Բերկրի, Թիմար, Հայոց Ձոր, Մոկս, Արճակ գյուղախմբերի, Ալաշկերտի Խիզան և Մշո գավառների նախկին բնակիչները: Գյուղը գտնվում է ծովի մակերևույթից 930 մ բարձրության վրա: Քաղցրաշեն գյուղը մարզկենտրոնից գտնվում է 12 կմ. հեռավորության վրա, իսկ Երևան քաղաքից 45 կմ, գյուղը ունի 633 տնտեսություն , բնակչության ընդհանուր թիվը կազմում է 3253 մարդ: Համայնքը տեղակայված է Արարատի մարզի հարավ- արևելյան մասում: Գյուղի կլիման մեղմ է , չոր ցամաքային չափավոր ցուրտ ձմեռ և շոգ ամառ : Ձմեռը սկսվում են դեկտեմբերի կեսերին, հունվարյան միջին ջերմաստիճանը տատանվում է 15⁰ - ից 20⁰ , ամառը տևական է՝ մայիսից մինչև հոկտեմբեր , օդի միջին ամսական ջերմությունը հասնում է 24⁰-ից 26⁰ , իսկ առավելագույնը՝ 42⁰: Ագրոկլիմայական տեսակետից համայնքն ընկած է բացարձակ ոռոգման գոտում: Համայնքի մասնագիտացված ճյուղը գյուղատնտեսությունն է, համայնքում հիմնականում զարգացած է պտղաբուծությունը և խաղողագործությունը:

1.2 ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքի առկա բնակչության թիվը կազմում է 3116 մարդ, այդ թվում տղամարդիկ՝ 1513 և կանայք՝ 1603 : Համայնքի բնակչության տարիքային և սոցիալական կազմը բերված է աղյուսակ 1-ում:

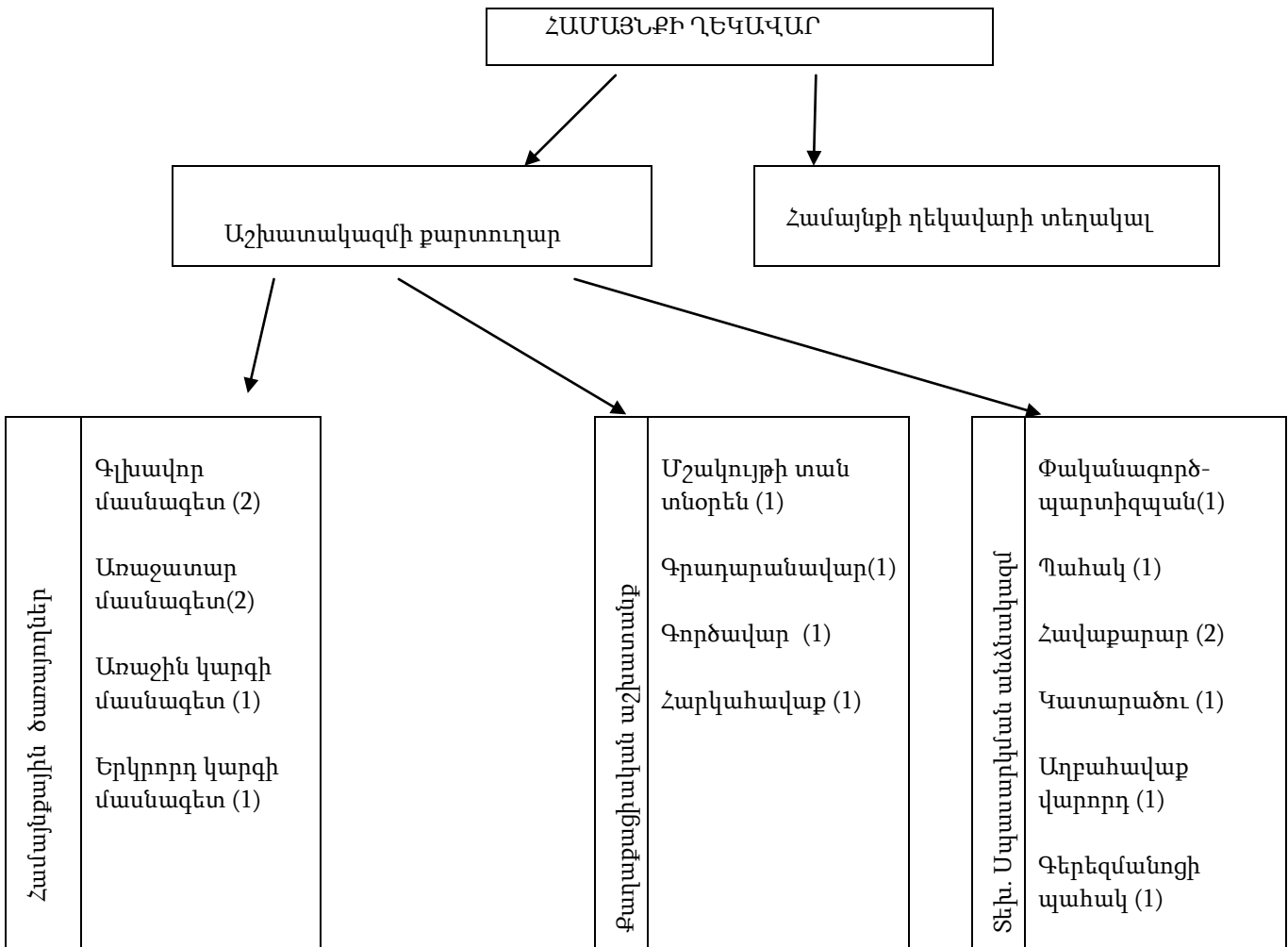
Հ/հ	Ցուցանիշները	Ընդամենը
1	2	3
1.	Առկա բնակչության թիվը, այդ թվում՝	3116
	Տղամարդիկ	1513
	Կանայք	1603
	0-6 տարեկան , այդ թվում՝	268
	- 0-3 տարեկան	120
	- 3-6 տարեկան	148
	7-17 տարեկան	462
	18-63 տարեկան	1015
	63-ից բարձր տարեկան	105
2.	Կենսաթոշակառուներ, այդ թվում՝	380

	Տարիքային և աշխատանքային	80
3.	Փախստականներ	0
4.	Միակողմանի ծնողագուրկ երեխաներ	12
5.	Երկկողմանի ծնողագուրկ երեխաներ	0
6.	Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցներ	1
7.	Արցախյան պատերազմի մասնակիցներ	8
8.	Հաշմանդամներ, այդ թվում՝ Մանկուց հաշմանդամներ	2 7
9.	Աշխատունակներ	507
10.	Զբաղվածներ	442
11.	Գործազուրկներ, այդ թվում՝ Գրանցված	65 22
12.	Առկա տնային տնտեսությունների թիվը	580
13.	Ընտանեկան նպաստների պետական համակարգում գրանցված ընտանիքների թիվը, այդ թվում՝ Նպաստառու ընտանիքների թիվը	73 73
14.	Հայրենական մեծ և արցախյան պատերազմ-ներում զոհվածների ընտանիքների թիվը	3
15.	Բնակարանի կարիքավոր ընտանիքների թիվը, այդ թվում՝ Անօթևան ընտանիքներ	45 0
16.	Բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող ընտանիքների թիվը	20
17.	Արտագնա աշխատանքի մեկնող ունեցող տնային տնտեսությունների թիվը	110
18.	Արտագնա/սեզոնային/ աշխատանքի մեկնողների թիվը	170

1.4 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ

Ժողովրդի իշխանությունը իրականացնելու և համայնքային խնդիրները լուծելու նպատակով օրենքով սահմանված կարգով ընտրվում են տեղական ինքնակառավարման մարմիններ՝ համայնքի ղեկավար և համայնքի ավագանի 5 տարի ժամկետով: Համայնքի ավագանին ներկայացուցչական մարմին է և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությամբ և Տեղական ինքնակառավարման մասին՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և այլ օրենքներով նախատեսված լիազորություններ: Համայնքի ղեկավարն պաշտոնապես ներկայացնում է համայնքը, համայնքի գործադիր մարմինն է և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությամբ և «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված լիազորություններ: Համայնքի ղեկավարն իր լիազորություններն իրականացնում է համայնքապետարանի աշխատակազմի միջոցով: 2016 թվականի սեպտեմբերի 18 – ի ՏԻՄ ընտրությունների արդյունքում ընտրվել է համայնքի ղեկավար և ավագանին՝ բաղկացած 9 անդամից : Համայնքապետարանի աշխատակազմի կառուցվածքը բերված է ստորև՝

Համայնքի ենթակառուցվածքներն են.

1. «Քաղցրաշենի երաժշտական դպրոց» ՀՈԱԿ
2. «Քաղցրաշենի Ալլա Գրիգորյանի անվան մանկապարտեզ» ՀՈԱԿ

1.5 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐՎՈՂ ԳՈՒՅՔԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Համայնքն ունի սեփականություն, որի իրավունքը պաշտպանված է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքով: Համայնքի սեփականություն կարող են լինել անշարժ և շարժական գույքը, դրամական միջոցները և այլն: Համայնքապետարանը գտնվում է համայնքի կենտրոնում՝ մշակույթի տան շենքում: Շենքային պայմանները անբավարար են, գույքը և համակարգչային տեխնիկական կարիք ունի նորացման: Գյուղը չունի բավարար գյուղտեխնիկա և այլ գյուղատնտեսական գործիքներ: Համայնքապետարանը չունի ծառայողական ավտոմեքենա:

1.6 ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղցրաշեն համայնքը ունի գլխավոր հատակագիծ և գոտիավորման նախագիծ: Քաղաքաշինական ծրագրային այլ փաստաթղթերից առկա է քաղաքաշինական կադաստրի վարման մատյանը, չունի քաղաքաշինական կանոնադրություն: Համայնքը չունի ջրահեռացման կենտրոնացված համակարգ (կոյուղի): Քաղցրաշենը համայնքում կանոնավոր կերպով իրականացվում է աղբահանություն՝ շաբաթը մեկ անգամ, սակայն համայնքի տարածքում աղբամանների բացակայությունը

բացասաբար է անդրադառնում համայնքի արտաքին տեսքի և սանիտարահիգիենիկ պայմանների վրա: Համայնքը ունի աղբատար մեքենա :

Քաղցրաշեն համայնքում կենտրոնական՝ Աբովյան, Շահումյան, Վանի փողոցները և Դուրյան փողոցն մասնակի ապահովված են ցերեկային լուսավորությամբ : Գերեզմանատունը կարիք ունի ցանկապատման : Համայնքը գազաֆիկացված է , բնակչությունը ամբողջությամբ օգտվում է կապույտ վառելիքից: Համայնքում գործում է ջրամատակարարման անհավասարաչափ գրաֆիկ՝ 300 բաժանորդ շուրջորիա, 331 բաժանորդ՝ 7 ժամյա:

Խմելու ջրի ներհամայնքային ցանցը հիմնականում վերակառուցված է, սակայն Իսահակյան, Սունդուկյան և Ներսիսյան փողոցների խմելու ջրի ջրագծերը կարիք ունեն հիմնանորոգման: Վերը նշված փողոցներում ջրի կորուստը մեծ է :

1.7 ԲՆԱԿԵԼԻ ԵՎ ՈՉ ԲՆԱԿԵԼԻ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ

Համայնքն ունի 8 բազմաբնակարան բնակելի շենքեր՝ 32 բնակարան՝ 2584քմ : Բնակֆոնդի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 65989քմ: Համայնքում առանձնատների թիվը՝ 536 և դրանց ընդհանուր մակերեսը՝ 63405 քմ, բնակարանի կարիքավոր ընտանիքների թիվը՝ 45:

Համայնքի առանձնատների մեծ մասը վերանորոգված են, նորաբաժան ընտանիքների համար անհրաժեշտ են նոր առանձնատներ: Սակայն, բնակչության սոցիալական վատ պայմանների պատճառով առանձնատների կառուցման և վերանորոգման աշխատանքներ կատարվում են միայն խիստ անհրաժեշտության դեպքերում, իսկ նոր առանձնատներ հաճախակի չեն կառուցվում:

1.8 Զբաղվածություն

Համայնքի վարչական տարածքի բնակչության ընդհանուր թվաքանակից զբաղվածներ՝ 1825մարդ, այդ թվում՝ ոչ գյուղատնտեսական աշխատանքով զբաղվածներ՝ 192 մարդ, գյուղատնտեսական աշխատանքներում զբաղվածներ՝ 1463մարդ, 170 մարդ մեկնում է արտագնա աշխատանքների: Աշխատանքների պակասը և սոցիալ-տնտեսական անբարենպաստ պայմանները խթանում են բնակչության արտագնա աշխատանքի մեկնելուն:

Համայնքի տարածքում գործում 6 խառը խանութներ, 1 շինանյութի խանութ :

Բնակիչների հիմնական եկամուտը ստացվում է սեփականաշնորհված գյուղնշանակության և տնամերձ հողամասերի մշակումից, անասնապահությունից, թռչակների և նպաստների ստացումից: Այս հիմնախնդիրների հաղթահարման հիմնական ճանապարհը ինտենսիվ գյուղատնտեսական արտադրությամբ զբաղվելն է:

1.9 Հողօգտագործում

Համայնքի վարչական տարածքը կազմում է 11296,5 հա, այդ թվում՝ գյուղատնտեսական նշանակության հողեր՝ 504,354, բնակելի շինությունների տակ հողեր՝ հա, արդյունաբերական, արտադրական շինությունների տակի հողեր՝ 46,24 հա, էներգետիկայի, կապի, տրանսպորտի տակի հողեր՝ 6,45 հա, հատուկ պահպանվող տարածքներ՝ 1176,42 հա, ջրային ֆոնդի հողեր՝ 8,78 հա, 1991 թվականին հանրապետությունում իրականացված հողի սեփականաշնորհման ժամանակ համայնքի բնակավայրերում սեփականաշնորհված հողերի մեկ հողաբաժնի չափը կազմել է՝ 0,37հա

Քաղցրաշեն համայնքի հողային ֆոնդի բաշխումը բերված է աղյուսակ 2-ում

NN	Նպատակային Նշանակություն	Հողատեսք, գործառնական նշանակություն	Կրօի NN	Ընդամենը №2+3+4+8+12 ^ա	Սեփականության սուբյեկտ											
					ՀՀ քաղաքացիների	իրավաբանական	համայնքային					պետական				
							ընդամենը (5+6+7)	իջ օգտագործող	տրված վարձակալության	րժ նսն և վարձակալության	ընդամենը (9+10+11)	անհատական օգտագործող	տրված վարձակալության	րժնսն և վարձակալության	ՀՀ-ում կաց-ն հատուկ	
Ա	Բ	Գ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
1,1	1. Գյուղատնտեսական	վարելահող		143.916	72.091	59.925		54.107	5.818	11,90			11,90			
1,2		բազմ տնկարկներ, ընդամենը		440.725	430.33	10.395		10.395								
1.2.1		այդ թվում ^ա պտղատու այգի		249.650	286.05	8.600		8.600								
1.2.2		խաղողի այգի		146.075	144.28	1.795		1.795								
1.2.3		այլ բազմամյա														
1,3		խոտհարք		49.810							49.81			49.81		
1,4		արոտ		6625.892	1.933	150.81			150.810	6473.15			4950.0	1523.15		
1,5		այլ հողատեսքեր		2670.15		83.48			83.48	2586.67				2586.67		
1		Ընդամենը		9930.492	504.354	304.609		64.502	240.107	9121.53			4950.0	4171.53		
2,1		2. Բնակավայրերի	բնակելի կառուցապատման այդ թվում ^ա տնամերձ հողեր		98.564	98.564										
2.1.1	այդ թվում ^ա տնամերձ հողեր			98.462	98.462											
2.1.2	այգեգործական (ամառ-ն)															
2,2	հասարակական կառուցապ.			2.803	0.194	1.238			1.238	1,37	1,37					
2,3	խառը կառուցապատման															
2,4	ընդհանուր օգտագործման			22.19		22.19		0,02	22.169							
2,5	այլ հողեր			4.514		4.514			4.514							
2	Ընդամենը			128.07	98.758	27.942		0.021	27.921	1,37	1,37					
3,1	3. Երկրաբանական, ընդհանուր և այլ արտ. նշանակութ.	արդյունաբերության գյուղատնտեսական, արտադր.		46.248	5.279	0.75	37.818		37.818	2,40			2,40			
3,2		պահեստարանների														
3,3		ընդերք օգտագործման														
3,4		Ընդամենը		46.248	5.279	0.75	37.818		37.818	2,40			2,40			
4,1	4. Երկրաբանական, կապի, տրանսպորտի, կապի,	էներգետիկայի		0.100		0.100		0.100								
4,2		կապի														
4,3		տրանսպորտի		6.390					6.390				6.390			
4,4		կոմունալ ենթակառուց.														
4	Ընդամենը		6,49		0,10			0,10	6,39				6,39			
5,1	5. Հատուկ պահպանվող տարածքների	բնապահպանական		1172.6					1172,6	1172,6						
5.1.1		այդ թվում ^ա արգելոցներ		1172.6					1172,6	1172,6						
5.1.2		արգելավայրեր														
5.1.3		ազգային պարկեր														
5,2		առողջարարական														
5,3		հանգստի														
5,4		պատմական և մշակութային		3.820		2.960			2.960	0,86				0,86		
5	Ընդամենը		1176,42		2.960			2.960	1173,46	1172.6			0,86			
6	6. Երկրաբանական, կապի, տրանսպորտի, կապի,	Ընդամենը														
7,1	7. Անտառային	անտառ														
7,2		թփուտ														
7,3		վարելահող														
7,4		խոտհարք														
7,5		արոտ														
7,6		այլ հողեր														

7		Ընդամենը											
8,1	8. Ջրային	գետեր											
8,2		ջրամբարներ											
8,3		լճեր											
8,4		ջրանցքներ	7.050		1.410			1.410	5,64			5,64	
8,5		հիդրոտեխ. և ջրտնտ. այլ օբ.	1.730	0.015	0.675			0.675	1,04			1,04	
8		Ընդամենը	8,78	0.015	2.085			2.085	6,68			6,68	
9,1	9. Պահուստային	աղուտներ											
9,2		ավազուտներ											
9,3		ճահիճներ											
9,4													
9,5		այլ անօգտագործելի հողեր											
9			Ընդամենը										
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՀՈՂԵՐ			11296.5	608.406	0.75	375.514		64.523	319.992	10311.83	1173.97	4950,0	4187,86

Քաղցրաշեն համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագրի ֆինանսական մուտքերը ապահովվելու համար նախատեսվել է համայնքային սեփականություն հանդիսացող հողամասերի օտարում:
2017թ համար նախատեսվում է բնակավայրերի հողերից ծածկագիր 03-097-0196 թաղամասից օտարել 2,8հա , 03-097-0060 թաղամասից օտարել 0,2հա տնամերձ հողամասեր, 03-097-0151 թաղամասից օտարել 3,0 հա, 03-097-0226 թաղամասից օտարել 3,5 հա գյուղնշանակության հողամասեր:
2018թ համար նախատեսվում է բնակավայրերի հողերից 03-097-0197 թաղամասից օտարել 1,2 հա տնամերձ հողամաս,03-097-0151 թաղամասից օտարել 1,5հա, 03-097-0226 թաղամասից 1,5հա գյուղնշանակության հողամասեր:
2019թ համար նախատեսվում է բնակավայրերի հողերից 03-097-0197 թաղամասից օտարել 1,2 հա տնամերձ հողամաս,03-097-0151 թաղամասից օտարել 1,5հա, 03-097-0226 թաղամասից 1,5հա գյուղնշանակության հողամասեր:
2020թ համար նախատեսվում է բնակավայրերի հողերից 03-097-0197 թաղամասից օտարել 1,2 հա տնամերձ հողամաս,03-097-0151 թաղամասից օտարել 1,5հա, 03-097-0226 թաղամասից 1,5հա գյուղնշանակության հողամասեր:
2021թ համար նախատեսվում է բնակավայրերի հողերից 03-097-0197 թաղամասից օտարել 1,2 հա տնամերձ հողամաս,03-097-0151 թաղամասից օտարել 1,5հա, 03-097-0226 թաղամասից 1,5հա գյուղնշանակության հողամասեր:

1.10 Գյուղատնտեսություն

Համայնքում զբաղվածության հիմնական ճյուղը հողագործությունն է , զբաղվում են պտղաբուծությամբ(մշակում են ծիրան, դեղձ, կեռաս,սալոր,խնձոր) ,խաղողագործությամբ,և այլ բանջարա- բոստանային կուլտուրաների արտադրությամբ :
Համայնքում անասնապահությամբ զբաղվում են 258 ընտանիք

Հ/Հ	Ցուցանիշները	Ընդամենը համայնքում
1	2	3
1.	Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը, այդ թվում՝	830
	Կովեր	292
2.	Խոզերի գլխաքանակը	88
3.	Ոչխարների և այծերի գլխաքանակը	592
4.	Ավանակների և ջորիների գլխաքանակը	7
5	Զիերի գլխաքանակը	23
6.	Հավերի և այլ թռչունների գլխաքանակը	2722
7.	Նապաստակների և ճագարների գլխաքանակը	59
8.	Մեղվաբնտանիքների քանակը	232

1.11. Բնության և շրջակա միջավայրի պահպանություն

Բնության և շրջակա միջավայրի պահպանությունը նորմալ կեսագործունեության ամենաանհրաժեշտ գործոնն է, որի հետևանքով էլ համայնքի առջև ծառայած կարևորագույն խնդիրներից մեկը ազգաբնակչության կենցաղային աղբի տեղափոխման և համայնքի տարածքի մաքրության հարցն է: Համայնքում մի շարք տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը հանրային սննդի կազմակերպման և արտադրական հիմնարկների գործունեության բնագավառում շատ օգտակար է, մյուս կողմից նրանց շրջակայքը ամենօրյա մաքրման, աղբի հեռացման խնդիր ունի: Բնակչության կենցաղային աղբի հեռացումը և համայնքի տարածքի աղբահանության կազմակերպումը այսօր բավարար հիմքերի վրա է, սակայն անհրաժեշտ է օր-օրի որոնել և օգտագործել նոր տեխնոլոգիաներ բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության ապահովման համար:

Համայնքի բնակիչներից շատերը դեռևս տնտեսական, հաճախ նաև շինարարական աղբը թափում են աղբի համար անթույլատրելի տարածքներում: Սանիտարական մաքրման և աղբահանության ասպարեզում անելիքները դեռևս շատ են: Տնտեսության առջև ծառայել են բազմաթիվ խնդիրներ, որոնց շուտափույթ լուծումը կօժանդակի աղբահանության աշխատանքների օպերատիվ իրականացմանը:

1.12 ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքը կենտրոնին կապող միջհամայնքային ճանապարհները ասֆալտապատ են: Ներհամայնքային ճանապարհների մոտ 50 %-ը բարեկարգ են, խճապատված են , կարիք ունեն մշտական նորոգումների : Համայնքում տեղադրված չեն ճանապարհային երթևեկության նշաններ: Համայնքի տարածքով անցնում են երկու ավտոբուս` Երևան-Նարեկ և Արտաշատ-Նարեկ երթուղիները: Միջհամայնքային ճանապարհները անցանելի են և գտնվում են բարվոք վիճակում: Ներհամայնքային և դաշտամիջյան ճանապարհները բարեկարգման կարիք ունեն: Շահույան փողոցը` գյուղի կենտրոնը դպրոցին միացնող ճանապարհը վատ վիճակում է և կարիք ունի ասֆալտապատման:

Եկեղեցու և հուշարձանի հարակից տարածքը բարեկարգման կարիք ունի:

1.13 ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքը ունի ընդհանուր միջնակարգ դպրոց , կառուցվել է 1961 թվականին , որը կոսմետիկ վերանորոգման կարիք ունի: Տանիքը հիմնովին վերանորոգվել է, դռները և պատուհանները փոխվել են պետական բյուջեի միջոցների հաշվին : Դպրոցի մարզադահլիճը ունի վերանորոգման կարիք: Դպրոցի աշակերտների թիվը 371 , դպրոցը ունի 50 աշխատող , որից ուսուցիչների թիվը 33 , մանկավարժ 33 : Համայնքը ունի մանկապարտեզ , որի տանիքը վերանորոգված է , դռներն և պատուհանները ենթակա են փոխման և ներկայումս կատարվում է կոսմետիկ վերանորոգում: Մանկապարտեզի շրջակա տարածքը կարիք ունի բարեկարգման և մանկական խաղահրապարակի կառուցման: Մանկապարտեզի ներսի գույքը կարիք ունի նորացման:

Համայնքում գործում է երաժշտական դպրոց, որտեղ գործում են դաշնամուրի, ջութակի, քանոնի, դուդուկի, շվիի, կլառնետի, վոկալի, պարի, կիթառի խմբեր: Երաժշտական դպրոցը ունի 13 աշխատող, որից 11 ուսուցիչ , 110 աշակերտ, որից 15-ը հաճախում են հարակից համայնքներից: Երաժշտական դպրոցն ամբողջությամբ վերանորոգված է, դռները և պատուհանները փոխված և ունի լոկալ ջեռուցման համակարգ: Երաժշտական դպրոցը ունի երաժշտական գործիքների (դաշնամուրի և ռոյալի) կարիք:

1.14 ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Համայնքը ունի բուժամբույատորիա , որը կառուցվել է 2015թ և սպասարկում է նաև Նարեկ համայնքի ազգաբնակչությանը: Բուժամբույատորիան ունի մեկ բժիկ թերապևտ, 10 աշխատող:

Բուժամբուլատորիան ջեռուցվում է լոկալ համակարգով, ունի բավարար գույք և սարքավորումներ:

1.15 ՄՇԱԿՈՒՅԹ ՍՊՈՐՏ ՀՈԳԵՎՈՐ ԴԱՍՏԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղը ունի մշակույթի տուն ,որտեղ գործում է գրադարան ,որն ունի 6778 միավոր գիրք, խաղասրահ, սպորտ դահլիճ, որում գործում է ըմբշամարտի և ծանրամարտի խմբակներ: Ըմբշամարտի դահլիճը ունի ըմբշամարտի համար նախատեսված գորգի կարիք:

1.16 ԱՌԵՎՏՈՒՐ ԵՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Համայնքի տարածքում գործում են համապատասխանաբար 6 առևտրի օբյեկտ, որոնք հիմնականում զբաղվում են սննդի որոշ տեսակների, ծխախոտի, ալկոհոլային խմիչքների և այլ ապրանքների վաճառքով, 1 ավտովագման կետ, 1 շինանյութի խանութ, նրանք բոլորն էլ հաշվառված են պետական հարկային մարմնում, ինչպես նաև եռամսյա կտրվածքով վճարում են համապատասխան տեղական տուրք համայնքի բյուջե՝ գործունեության թույլտվության համար: :

1.16 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՈՒԺԵՂ ԿՈՂՄԵՐԸ

- * Համայնքը ունի մեծ թվով բուհի շրջանավարտ , տարբեր մասնագիտություններով , որոնք կարող են կազմակերպել համայնքում տարբեր բնակավայրերի հետ կապված աշխատանքներ
- * Համայնքում մեծ աշխատուժի առկայություն
- * Համայնքում գյուղատնտեսության զարգացման համար առկա հողային բավականին մեծ ռեսուրսների առկայությունը
- * Համայնքի համեմատաբար բարենպաստ կլիման
- * Համայնքում առկա միջնակարգ դպրոցի, մանկապարտեզի. երաժշտական դպրոցի, մշակույթի տան բուժամբուլատորիայի գործելը
- * Համայնքում հեռախոսակապի և հեռուստատեսության առկայությունը
- * Համայնքում խմելու ջրի ներհամայնքային համակարգի շրջօրյա առկայությունը
- * Կենտրոնական փողոցի լուսավորումը
- * Համայնքում գազամատակարարման առկայությունը
- * Համայնքում արտադրված գյուղատնտեսական մթերքը արտահանելու, Երևան քաղաքի շուկներում սպառելու հնարավորությունը

1.17 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԹՈՒՅԼ ԿՈՂՄԵՐԸ

- * Դաշտամիջյան ճանապարհների անմխիթար վիճակ
- * Միջնակարգ դպրոցի կոսմետիկ վերանորոգում
- * Բարձրագույն և միջին մասնագիտական կրթություն ունեցողների գործազրկության բարձր մակարդակը,
- * Գյուղատնտեսական մթերքների իրացման, շուկայական ցածր գների պատճառով գյուղացու եկամուտների նվազում
- Մանկապարտեզի շրջակա տարածքի բարեկարգում և մանկական խաղահրապարակի կառուցում
- Հակակարկտային կայանների անբավարար քանակություն
- Ջրահեռացման կենտրոնացված համակարգերի (կոյուղու) բացակայությունը
- Սելավատարների ամրացման անհրաժեշտություն
  - Համայնքում աշխատատեղերի խիստ պակասը, գործազրկության բարձր մակարդակը
  - Համայնքում սոցիալապես խոցելի ընտանիքների մեծ թիվը
  - Համայնքում տարեցտարի շարունակվող արտագաղթը՝ իր բոլոր բացասական հետևանքներով
- * ռոռզման ցանցի կիսախողովակների տեղադրումը

1.18 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Մեծ աշխատուժի առկայություն
- Ուղղակի ընտրություններով համայնքի ղեկավարի ընտրության հնարավորություն:

1.19 ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ՄՊԱՌՆԱՑՈՂ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

- Համայնքի Կարրմիր սար հատվածում ոռոգումը իրականացվում է մեխանիկական եղանակով, պոմպերի միջոցով: Պոմպերի խափանման դեպքում համայնքի որոշ տարածքներ կգրկվեն ոռոգումից: Չկան խողովակներ և կիսախողովակներ ոռոգման ցանցերի վնասված հատվածների վերանորոգման համար:
- Համայնքում բնակիչների հարկային պարտավորությունների կատարման ոչ բավարար վիճակը
- Աղբամանների բացակայության պատճառով համայնքի տարածքում բնության ու շրջակա միջավայրի աղտոտման և վնասման վտանգը
- Համայնքում հողագործությամբ զբաղվելու անհետանկարայնությունը վտանգում է գյուղատնտեսության այդ ճյուղի զարգացումը
- Համայնքի երիտասարդների արտագաղթը, արտերկրներ աշխատանքի մեկնելը և չվերադառնալը վտանգում է համայնքի կենսագործունեությունը:

1.20 ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ

Համայնքում վերջին տարիների ընթացքում նկատելի էր որոշակի դրական տեղաշարժ ՏԻՄ-երի և բնակչության փոխհարաբերություններում: Ներկայումս նոր ձևավորված ՏԻՄ-երի գործունեությունը դարձել է համեմատաբար ավելի թափանցիկ և հրապարակային, որը զգալիորեն նպաստում է համայնքի բնակչության իրազեկվածությանը ՏԻՄ-երի ընդունած որոշումներին և կատարած աշխատանքներին: Համայնքի բնակիչները սկսել են բավականին ակտիվորեն մասնակցել ՏԻՄ-երի կողմից կազմակերպված հանրային հանդիպումներին ու միջոցառումներին: Համայնքներում կազմակերպվում են հանրային լսումներ և քննարկումներ (մասնավորապես, համայնքի բյուջեի նախագծի, համայնքային ծրագրերի և այլնի շուրջ), տեղական և միջազգային տարբեր կազմակերպությունների կողմից անցկացվում են ուսուցման և վերապատրաստման դասընթացներ, սեմինարներ, որոնց հաճույքով մասնակցում են ինչպես համայնքի ՏԻՄ-երը և աշխատակազմի մասնագետները, այնպես էլ համայնքի որոշ ակտիվ բնակիչներ: Հիմնականում բոլոր միջոցառումները, այդ թվում նաև ավագանու նիստերը, տեղադրվում են համայնքի պաշտոնական կայքում՝ kaghtsrashen.am –ում, որը նպաստում է ՏԻՄ-երի գործունեության նկատմամբ բնակչության վստահության ամրապնդմանը: Համայնքի ավագանու կողմից ընդունվել են տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության, համայնքի ղեկավարին կից խորհրդակցական մարմինների ձևավորման և գործունեության, համայնքում հանրային բաց լսումների և (կամ) քննարկումների կազմակերպման և անցկացման կարգերը, որոնք մեծապես կնպաստեն բնակիչների ավելի ակտիվ մասնակցությանը տեղական ինքնակառավարմանը:

1.21 ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Համայնքում աղետների (բնածին և տեխնածին) ռիսկի կառավարման ոլորտը ներկայումս սաղմնային վիճակում է: Համայնքը ունի բնակչության տարահանման հանձնաժողովը, բնակչության տարահանման գործողությունների պլանը ընթացքի մեջ է:

Համայնքում առայժմ չի իրականացվել տեղական մակարդակում խոցելիության և կարողությունների գնահատման որևէ գործողություն, որի հիման վրա հնարավոր կլինեն

պլանավորել ու իրականացնել համայնքին սպառնացող աղետների ռիսկի նվազեցման նպատակամետ գործողություններ ու միջոցառումներ: Այս խնդիրը կարևոր է, համայնքին սպառնացող աղետների ռիսկի կանխմանը :

1.22 ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

Համայնքի գործարար միջավայրը սահմանափակ է: Համայնքում գործում է կաթնամթերքի վերամշակման արտադրամասը, գինու գործարան, առևտրի մանր կետերը՝ որոնց հետ ՏԻՄ-երը պաշտպանում են լավ ու բարյացկամ հարաբերություններ: Մակայն, դրանով հանդերձ, միևնույն է, համայնքում բիզնեսի վիճակն առանձնապես բարվոք համարել չի կարելի:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Խելամտորեն օգտագործել համայնքի ֆինանսական միջոցները,
- Խթանել Քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածներից որակյալ մասնագետների հոսքը համայնքի աշխատակազմ՝ հնարավորինս բարձրացնելով համայնքային ծառայողների և այլ աշխատողների աշխատավարձերի դրույքաչափերը
- Էականորեն բարձրացնել համայնքի բյուջեի սեփական եկամուտների հավաքագրման մակարդակը՝ ի հաշիվ ավելի որակյալ մասնագետների աշխատանքի, տեղեկատվական արդի համակարգերի ներդրման և արդյունավետ շահագործման
- Բարձրացնել Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ինքնուրույնության մակարդակը՝ մշակելով և իրականացնելով նպատակամետ ու արդյունքահեն համայնքային քաղաքականություններ, ռազմավարություններ և ծրագրեր
- Աստիճանաբար ընդլայնել համայնքի բնակչությանը մատուցվող համայնքային ծառայությունների շրջանակը, կիրառել յուրաքանչյուր ծառայության մատուցման մասշտաբի էֆեկտը (նվազեցնելով ծառայության միավորի վրա կատարվող ծախսերը), ըստ այդմ՝ բարձրացնել ծառայությունների մատուցման ծավալները և արդյունավետությունը, և, որպես հետևանք, բնակչությանը դրանց հասանելիության և որակի մակարդակները
- Համայնքի տարածքում նպաստել տնտեսության տարբեր ճյուղերի (հատկապես՝ գյուղատնտեսության, փոքր և միջին բիզնեսի և այլնի) զարգացմանը՝ օգտվելով համայնքում բնական պաշարների և այլ արժեքների առկայությունից
- Մեղմացնել համայնքում Տեղական Ինքնակառավարման վրա բնակիչների ազգակցական կապերի հնարավոր բացասական ազդեցությունները
- Նպաստել համայնքի ավագանու ինստիտուտի կայացմանը, որի շնորհիվ կուժեղանա համայնքի ներքին վերահսկողության համակարգը և, արդյունքում, կբարձրանա համայնքի ընդհանուր կառավարման արդյունավետությունը
- Բարձրացնել համայնքի Տեղական ինքնակառավարման մարմինների փոխհարաբերությունների և համագործակցության մակարդակը Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման մարմինների հետ՝ նպաստելով համայնքի աստիճանական զարգացմանը
- Հնարավորինս արագ կայանալ և պատրաստ լինել՝ ընդունելու և իրականացնելու Տեղական ինքնակառավարման մարմիններին օրենքով ակնկալվող նոր սեփական և պատվիրակված լիազորություններ՝ համապատասխան ֆինանսական միջոցներով
- Համայնքում ստեղծել լուրջ նախադրյալներ և նպաստավոր պայմաններ ժողովրդագրական աճի, սոցիալ-տնտեսական և տեղական ժողովրդավարության զարգացման համար

ավելացնելով ընտանիքների եկամուտները և բարձրացնելով բնակչության ընդհանուր կենսամակարդակը, հաղթահարելով աղքատությունը և կանխելով արտագաղթը

- Տարածաշրջանի այլ համայնքների հետ միջհամայնքային համագործակցություն ծավալելու դեպքում հնարավոր կլինի լուծել ընդհանուր աղբավայր ունենալու և շահագործելու հարցը, համայնքում պատշաճ մակարդակով կազմակերպելու աղբահանության և սանիտարական մաքրման ծառայությունների մատուցումը
- Միջհամայնքային տրանսպորտային հաղորդակցության, ինչպես նաև հաղորդակցության այլ միջոցների հասանելիության ապահովման միջոցով նպաստել ՏԻՄ-երի գործունեության արդյունավետության, համայնքային ծառայությունների մատուցման մակարդակի կտրուկ բարձրացմանը, արտաքին աշխարհի հետ նոր կապերի ու համագործակցության հաստատմանը և համայնքային տնտեսությունում լրացուցիչ ներդրումների ապահովմանը:

2. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԵՍԼԱԿԱՆԻ, ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԶԾ-Ի ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄ

Համայնքի տեսլականն է՝

Քաղցրաշեն համայնքը դարձնել գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության, վերամշակման, մաքուր, բարեկարգ, առևտրի և սպասարկման, կրթական և մշակութային զարգացած ենթակառուցվածքներ, բնակչության համար բավարար կենսապայմաններ ունեցող տարածք:

Համայնքի սահմանված տեսլականին հասնելու համար համայնքի ռազմավարությունն է՝

- չխորացնել համայնքի զարգացմանը խոչընդոտող և ապահովել համայնքի աստիճանական ինտեգրումը և համաչափ զարգացումը,
- համայնքում անասնապահության զարգացում և անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալների աստիճանական մեծացում, վերամշակում, անասնազվիաքանակի տարեցտարի ավելացման և անհրաժեշտ քանակությամբ անասնակերի ապահովման միջոցով,
- համայնքում կաթի, մսի, բանջարեղենի հանձնման և վերամշակման արտադրամասերի ստեղծում և գործարկում,
- համայնքի տարածքի համեմատական առավելությունների բացահայտում և առևտրայնացում, այդ նպատակով պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, Քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածի կազմակերպությունների համագործակցության շրջանակների ընդլայնում և ջանքերի մեկտեղում,
- համայնքում էկոտուրիզմի ենթակառուցվածքների ստեղծում և զարգացում՝ զբոսաշրջիկների գիշերակացի տնային պայմանների ապահովման, հասարակական սննդի, առևտրի և կենցաղսպասարկման օբյեկտների ստեղծման, համապատասխան ծառայությունների պատշաճ մակարդակով մատուցման միջոցով,
- համայնքի սեփականություն համարվող ենթակառուցվածքների պահպանում, շահագործում, նորոգում և զարգացում,
- միջհամայնքային և ներհամայնքային ճանապարհների և փողոցների նորոգում և բարեկարգում, ջրահեռացման և արտաքին լուսավորության համակարգերի անցկացում, ճանապարհային նշանների տեղադրում, ավտոկանգառների ժամանակակից տաղավարների կառուցում,
- համայնքի բնակչության սոցիալ-տնտեսական պայմանների բարելավում՝ նրանց մատուցվող հանրային ծառայությունների տեսակների (ջրամատակարարում և ջրահեռացում, գազամատակարարում, էլեկտրամատակարարում, աղբահանություն և սանիտարական մաքրում, տրանսպորտ և կապ, նախադպրոցական և դպրոցական կրթություն,

արտադարձական դաստիարակություն, մշակույթ, առողջապահություն և սպորտ, սոցիալական պաշտպանություն և այլն) շրջանակի աստիճանական ընդլայնման, հասանելիության ու մատչելիության ապահովման և որակի անշեղ բարձրացման միջոցով,

- համայնքի Տեղական ինքնակառավարման մարմինների, աշխատակազմի, համայնքային կազմակերպությունների ինստիտուցիոնալ կարողությունների աստիճանական հզորացում, տեղական ժողովրդավարության ամրապնդում, համայնքում պատշաճ կառավարման սկզբունքների հետևողական իրականացում,
- Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների ներգրավվածության բարելավում՝ բնակիչների մասնակցության ձևերի ներդրման և զարգացման միջոցով,
- Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության թափանցիկության, հրապարակայնության և հաշվետվողականության մակարդակների հետևողական բարձրացում,
- համայնքի ֆինանսական կառավարման համակարգում հստակ մեխանիզմների ներդրում և հետևողական կիրառում,
- նոր աշխատատեղերի ստեղծում և համայնքից միգրացիայի նվազեցում, բնակչության թվաքանակի կայունացում:

Համայնքի զարգացման 2017-2021թթ. ծրագրի հիմնական նպատակներն են՝

- Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության ակտիվացում՝ մասնակցության նոր մեթոդների և ձևերի ներդրման և աստիճանական զարգացման միջոցով,
- համայնքում գյուղատնտեսության (հողագործության, անասնապահության, այգեգործության, թռչնապահության, մեղվապահության) զարգացում՝ տնամերձերի, վարելահողերի, խոտհարքների և արոտավայրերի նպատակային և արդյունավետ օգտագործման միջոցով,
- միջհամայնքային և ներհամայնքային ճանապարհների և փողոցների վիճակի բարելավում և լուսավորում,
- համայնքի կենտրոնում հասարակական տրանսպորտի գործունեության բոլոր ավտոկանգառների ստեղծում,
- համայնքի դպրոցական հանրակրթության պայմանների բարելավում՝ դպրոցների շենքերի ներքին հարդարում:
- համայնքի բնակչությանը հանրային ծառայություններ մատուցող համայնքային հիմնական ենթակառուցվածքների (մանկապարտեզի դռների և կատուհանների փոխարինում, մշակույթի տան մասնակի) շենքի համայնքապետարանի մասի հիմնանորոգում կամ վերակառուցում,
- համայնքում գործարար միջավայրի բարելավում՝ նոր աշխատատեղեր ստեղծող անհատներին և կազմակերպություններին խրախուսելու (օրինակ, տեղական հարկերի, տուրքերի և վճարների զծով արտոնություններ տրամադրելու) միջոցով:

3. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ (ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՂ) ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՐԶԱՅԻՆ, ՄԻԶՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՈՒ ՄԻԶՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

2017-2021թ.թ. ընթացքում համայնքի Տեղական ինքնակառավարման մարմինները նախատեսում են լայնորեն համագործակցել պետական կառավարման մարմինների, միջազգային և տեղական կազմակերպությունների, Քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածների և այլ շահագրգիռ կողմերի հետ:

Համայնքում պետության կողմից ներդրումներ ապահովելու նպատակով, նախատեսվում է սերտ համագործակցություն Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի կառուցվածքային և առանձնացված ստորաբաժանումների հետ: Որպես պետական կառավարման մարմինների հետ համայնքի համագործակցության հիմնական ուղղություններ, 2017-2021թթ.-ին նախատեսվում են հետևյալ հանրապետական և մարզային ծրագրերն ու միջոցառումները՝

- Համայնքում գյուղատնտեսության զարգացում՝ պարարտանյութերի, թունաքիմիկատների, սերմացուի, գյուղտեխնիկայի ձեռքբերման, գյուղացուն ձեռնտու պայմաններով (երկարաժամկետ, շուկայականից ցածր տոկոսադրույքով, առանց գրավի) գյուղատնտեսական վարկերի տրամադրման, գյուղատնտեսական աշխատանքների կազմակերպման, խորհրդատվության ու աջակցության և այլ ուղղություններով:
- Համայնքի հանրակրթական դպրոցի շենքի ընթացիկ նորոգում, ներքին հարդարում:
- Համայնքում ջրամատակարարման համակարգերի մասնակի վերանորոգում և վերակառուցում ջրամատակարարման բարելավում՝ համագործակցության ներգրավելու կազմակերպությունը:
- Նախկին տարածաշրջանային կենտրոն հետ մշտական հասարակական տրանսպորտային հաղորդակցության կազմակերպում և շահագործում՝ համագործակցության ներգրավելով մարզի մասնավոր տրանսպորտային կազմակերպություններին:
- Առողջապահության և սոցիալական պաշտպանության ոլորտներում համայնքի բնակչությանը հանրային ծառայությունների հասանելիության և մատուցման մակարդակի բարձրացում՝ պետական պատվերի շրջանակներում:
- Աղետների ռիսկի կառավարման ոլորտում համայնքի բնակչության լայն իրազեկում, արտակարգ իրավիճակներում համայնքի գործողությունների պլանի կազմում և իրականացում, կանխարգելիչ միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում:

2017-2021թթ. ընթացքում Հայաստանում ընթացող վարչատարածքային բարեփոխումների և (կամ) միջհամայնքային համագործակցության շրջանակներում նախատեսվում են հետևյալ նպատակային ծրագրերը և միջոցառումները՝

- ՀՏԶ-ի հետ՝ «Համայնքի ներհամայնքային ճանապարհների բարեկարգման և սպասարկման, աղբահանության ծառայությունների ստեղծում, ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտի համակարգի ձևավորում, դպրոցականների ու երիտասարդության շրջանում բնապահպանական և ագրոբիզնեսի կառավարման գիտելիքների տարածում» ծրագիրը:
- Հնարավոր այլ ծրագրեր ու միջոցառումներ:

2017-2021թթ. ընթացքում կշարունակվեն համայնքի և Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզում գործունեություն ծավալող՝ միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպությունների, Քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածների սուբյեկտների, այլ կազմակերպությունների և անհատների համագործակցության շրջանակներում նախատեսվող ներդրումային, դրամաշնորհային, տեխնիկական աջակցության, բարեգործական ծրագրերը և միջոցառումները:

4. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ, ԳՆՀԱՏՈՒՄ ԵՎ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՈՒՄ

Կատարելով համայնքի 2017-2021թթ. բյուջեների մուտքերի կանխատեսումները՝ պետք է հաշվի առնել

1) Համայնքի բյուջեի մուտքերի կանխատեսման համար որպես ելակետային տվյալներ են ընդունվել 2014-15թթ. բյուջեների մուտքերի փաստացի գանձման ցուցանիշները՝ յուրաքանչյուր տարի նախատեսելով որոշակի աճ: Մուտքերի աճը նախատեսվել է՝ հիմք ընդունելով համայնքի հետագա

գարգացման հետ կապված պատկերացումներն ու ակնկալիքները, նոր ծառայությունների մատուցման անհրաժեշտությունը և դրանց դիմաց վճարների գանձման հնարավորությունները և այլն:

2) Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեից ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաների գումարները կանխատեսելու համար, որպես 2017թ. ցուցանիշ հիմք է ընդունվել նախկին տարիների ելակետային տվյալները:

Աղյուսակ 3. Համայնքի 2014-2015թ.թ. բյուջեների մուտքերի ցուցանիշները և 2017-2021թթ. բյուջեների մուտքերի կանխատեսումը

հազար դրամ

	Մուտքերի անվանումը	2016. փաստ.	2017թ. նախատ.	2018թ. փաստ.	2019թ. նախատ.	2020թ. կանխ.	2021թ. կանխ.
1	2	3	4	5	6	7	8
	ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՄՈՒՏՔԵՐ՝ ԸՆԴԱՄԵՆԸ (I+II+III)*	101796.3	131748.4	91948.4	92448.4	92748.4	92948.4
I.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ (1+2+3)	72448,8	70212.8	70412.8	70912.8	71212.8	71412.8
.	ՀԱՐԿԵՐ ԵՎ ՏՈՒՐՔԵՐ	21354.5	21906,0	22106,0	22606,0	22906,0	23106,0
1.1	Գույքային հարկեր անշարժ գույքից	15504.9	15800,0	15800,0	15800,0	5800,0	15800,0
	Գույքահարկ շենքերի և շինությունների համար	245.0	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0
	Հողի հարկ	15259.9	15200,0	15200,0	15200,0	15200,0	15200,0
1.2	Գույքային հարկեր այլ գույքից	5653.6	5800.0	6000.0	6500.0	6800,0	7000,0
	Գույքահարկ փոխադրամիջոցների համար	5653.6	5800,0	6000.0	6500.0	6800,0	7000,0
1.3	Ապրանքների օգտագործման կամ գործունեության իրականացման թույլտվության վճարներ						
	Տեղական տուրքեր	196,0	306,0	306,0	306,0	306,0	306,0
1.4	Ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից այլ պարտադիր վճարներ						
	Պետական տուրքեր						
1.5	Այլ հարկային եկամուտներ						
	Այլ հարկերից և պարտադիր վճարներից կատարվող մասհանումներ						

	Հողի հարկի և գույքահարկի գծով համայնքի բյուջե վճարումների բնագավառում բացահայտված հարկային օրենսդրության խախտումների համար հարկատուներից զանձվող տույժեր և տուգանքներ, որոնք չեն հաշվարկվում այդ հարկերի գումարների նկատմամբ						
2.	ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐ	47553.4	44591.8	44591.8	44591.8	44591.8	44591.8
2.1	Ընթացիկ արտաքին պաշտոնական դրամաշնորհներ						
2.2	Կապիտալ արտաքին պաշտոնական դրամաշնորհներ						
2.3	Ընթացիկ ներքին պաշտոնական դրամաշնորհներ						
ա)	Պետական բյուջեից ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաներ	42724,6	42724,6	42724,6	2724,6	2724,6	42724,6
բ)	Պետական բյուջեից տրամադրվող այլ դոտացիաներ						
գ)	Պետական բյուջեից տրամադրվող նպատակային հատկացումներ (սուբվենցիաներ)	1867,2	1867,2	1867,2	1867,2	1867,2	1867,2
դ)	ՀՀ այլ համայնքների բյուջեներից ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով ստացվող պաշտոնական դրամաշնորհներ	2916.6	-	-	-	-	-
2.4	Կապիտալ ներքին պաշտոնական դրամաշնորհներ						
ա)	Պետական բյուջեից կապիտալ ծախսերի ֆինանսավորման նպատակային հատկացումներ						

	(սուրվենցիաներ)						
բ)	ՀՀ այլ համայնքներից կապիտալ ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով ստացվող պաշտոնական դրամաշնորհներ						
3.	ԱՅԼ ԵԿԱՄՈՒՏԵՐ*	3540.9	3715.0	3715.0	3715.0	3715.0	3715.0
3.1	Տոկոսներ						
3.2	Շահաբաժիններ						
3.3	Գույքի վարձակալությունից եկամուտներ		25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
	Համայնքի սեփականություն համարվող հողերի վարձակալության վարձավճարներ	3203,1	3200,0	3200.0	3200.0	3200.0	3200.0
	Համայնքի վարչական տարածքում գտնվող պետական սեփականություն համարվող հողերի վարձակալության վարձավճարներ						
	Համայնքի վարչական տարածքում գտնվող պետության և համայնքի սեփականությանը պատկանող հողամասերի կառուցապատման իրավունքի դիմաց գանձվող վարձավճարներ						
	Այլ գույքի վարձակալությունից մուտքեր						
3.4	Համայնքի բյուջեի եկամուտներ ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից, այդ թվում	337.8	480.0	480.0	480.0	480.0	480.0
	Պետության կողմից ՏԻՄ-երին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ծախսերի ֆինանսավորման համար պետական բյուջեից ստացվող միջոցներ						

3.5	Վարչական գանձումներ						
	Տեղական վճարներ						
	Համայնքի վարչական տարածքում ինքնակամ կառուցված շենքերի, շինությունների օրինականացման համար վճարներ						
	Օրենքով սահմանված դեպքերում համայնքային հիմնարկների կողմից առանց տեղական տուրքի գանձման մատուցվող ծառայությունների կամ կատարվող գործողությունների դիմաց ստացվող (գանձվող) վճարներ						
3.6	Մուտքեր տույժերից, տուգանքներից	0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
	Վարչական իրավախախտումների համար ՏԻՄ-երի կողմից պատասխանատվության միջոցների կիրառումից եկամուտներ	0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
	Մուտքեր համայնքի բյուջեի նկատմամբ ստանձնած պայմանագրային պարտավորությունների չկատարման դիմաց գանձվող տույժերից						
7	Ընթացիկ ոչ պաշտոնական դրամաշնորհներ						
3.8	Գապիտալ ոչ պաշտոնական դրամաշնորհներ						
3.9	Այլ եկամուտներ*						
	Համայնքի գույքին պատճառած վնասների փոխհատուցումից մուտքեր						
	Վարչական բյուջեի պահուստային ֆոնդից ֆոնդային բյուջե կատարվող						

	հատկացումներից մուտքեր						
	Օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ համայնքի բյուջեի մուտքագրման ենթակա այլ եկամուտներ						
II.	ՈՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԻՐԱՑՈՒՄԻՑ ՄՈՒՏՔԵՐ (1+2+3+4)	14980,3	50000,0	10000,0	10000,0	10000,0	10000,0
1.	Հիմնական միջոցների իրացումից մուտքեր						
	Անշարժ գույքի իրացումից մուտքեր						
	Շարժական գույքի իրացումից մուտքեր						
	Այլ հիմնական միջոցների իրացումից մուտքեր						
2.	Պաշարների իրացումից մուտքեր						
3.	Բարձրարժեք ակտիվների իրացումից մուտքեր						
4.	Չարտադրված ակտիվների իրացումից մուտքեր	14980,3	50000,0	10000,0	10000,0	10000,0	10000,0
	Հողի իրացումից մուտքեր	14980,3	50000,0	10000,0	10000,0	10000,0	10000,0
	Ոչ նյութական չարտադրված ակտիվների իրացումից մուտքեր						
III.	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ՀԱՎԵԼՈՒՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՍ ՊԱԿԱՍՈՒՐԻ (ԴԵՏԻՑԻՏԻ) ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ (Ա+Բ)	14367,2	11535,6	12000,0	12000,0	12000,0	12000,0
Ա.	ՆԵՐՔԻՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ (1+2)	14367,2	11535,6	12000,0	12000,0	12000,0	12000,0
1.	ՓՈՒՍԱՌՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ						
1.1	Արժեթղթեր						
	-թողարկումից և տեղաբաշխումից մուտքեր						
	-հիմնական գումարի մարում						

1.2	Վարկեր						
	-վարկերի ստացում						
	-ստացված վարկերի հիմնական գումարի մարում						
1.3	Փոխատվություններ						
	-բյուջետային փոխատվությունների ստացում						
	-ստացված փոխատվությունների գումարի մարում						
2.	ՏՆՆԱՆՄԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	14367,2	11535,6	12000,0	12000,0	12000,0	12000,0
2.1	Բաժնետոմսեր և կապիտալում այլ մասնակցություն						
	-համայնքային սեփականության բաժնետոմսերի և կապիտալում համայնքի մասնակցության իրացումից մուտքեր						
	-իրավաբանական անձանց կանոնադրական կապիտալում պետական մասնակցության, պետական սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի (բացառությամբ հողերի), այդ թվում՝ անավարտ շինարարության օբյեկտների մասնավորեցումից առաջացած միջոցներից համայնքի բյուջե մասհանումից մուտքեր						
	-բաժնետոմսեր և կապիտալում այլ մասնակցություն ձեռքբերում						
2.2	Փոխատվություններ						
	-նախկինում տրամադրված փոխատվությունների դիմաց ստացվող մարումներից						

	մուտքեր						
	-փոխատվությունների տրամադրում						
2.3	Համայնքի բյուջեի միջոցների տարեսկզբի ազատ մնացորդը	14367,2	11535,6	12000,0	12000,0	12000,0	12000,0
2.4	Համայնքի բյուջեի ֆոնդային մասի ժամանակավոր ազատ միջոցների տրամադրում վարչական մաս						
2.5	Համայնքի բյուջեի ֆոնդային մասի ժամանակավոր ազատ միջոցներից վարչական մաս տրամադրված միջոցների վերադարձ ֆոնդային մաս						
2.6	Համայնքի բյուջեի հաշվում միջոցների մնացորդները հաշվետու ժամանակահատվածում						
	որից՝ ծախսերի ֆինանսավորմանը չուղղված համայնքի բյուջեի միջոցների տարեսկզբի ազատ մնացորդի գումարը						
	ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՂՔՅՈՒՐՆԵՐ						
1.	ՓՈՒՍԱՌՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ						
1.1	Արժեթղթեր						
	-թողարկումից և տեղաբաշխումից մուտքեր						
	-հիմնական գումարի մարում						
1.2	Վարկեր						
	-վարկերի ստացում						
	-ստացված վարկերի հիմնական գումարի մարում						
1.3	Փոխատվություններ						
	-փոխատվությունների ստացում						
	-ստացված փոխատվությունների գումարի մարում						

Համայնքն իր ֆոնդային բյուջեում կարող է նախատեսել կապիտալ ծախսեր ու ծրագրեր՝ հիմնականում համայնքի վարչական բյուջեի տարեսկզբի ազատ մնացորդից համայնքի ֆոնդային բյուջե հատկացումների հաշվին, ինչպես նաև հողերի իրացումից մուտքերի հաշվին:

Համայնքի ղեկավարի և աշխատակազմի աշխատողների (19 հաստիքային միավոր) 2017 թվականի միայն աշխատավարձի տարեկան ֆոնդը նախատեսվել է 27000,0 հազ. դրամ իսկ աշխատակազմի պահպանման մյուս ընդհանուր ծախսերը՝ 6000,0 հազ. դրամ: Անհրաժեշտ է նաև հաշվի առնել, որ

2017-2021 թթ. ընթացքում համայնքի ՏԻՄ-ը նախատեսում է համայնքի ղեկավարի, աշխատակազմի աշխատակիցների աշխատավարձերի և պահպանման այլ ծախսերի բարձրացում:

Համայնքի տվյալ տարվա ֆոնդային բյուջեում կապիտալ ծախսերի չափն ուղղակիորեն կախված կլինի նրանից, թե որքան կկազմեն ընթացիկ ծախսերի ընդհանուր գումարը համայնքի այդ տարվա վարչական բյուջեում և որքան գումար կմնա ֆոնդային բյուջեում կապիտալ ծախսեր կատարելու համար:

5. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿԻ ԿԱԶՄՈՒՄ ԵՎ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ, ՖԻՆԱՆՍԱՊԵՍ ԱՊԱՀՈՎԿԱԾ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՁԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ ԵՎ ԱՍՓՈՓՈՒՄ, ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀԱՅԹԱՅԹՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ելնելով համայնքի իրավիճակի վերլուծության և գնահատման արդյունքներից, համայնքում ներկայում արձանագրված հիմնախնդիրներից, համայնքի զարգացման՝ ՏԻՄ-ի կողմից ընտրված ռազմավարությունից, առաջիկա հինգ տարիների համար սահմանված հիմնական նպատակներից, որոշվել է առաջարկվող ծրագրերի ցանկը (աղյուսակ 4)՝ ներառելու համայնքի 2017-2021 թթ. ՀԶԾ-ում:

Աղյուսակ 4. Համայնքի 2017-2021 թթ. ՀԶԾ-ում ներառելու համար առաջարկվող ծրագրերի ցանկը

/h	Ծրագրի անվանումը	Ծրագիրն առաջարկողը	Ծրագրի մոտավոր արժեքը, ֆինանսավորման աղբյուրը, հազ. դրամ
1	Մանկապարտեզի դռների և լուսամուտների հիմնանորոգում	Համայնքապետ	12000.0
2	Եկեղեցու հարակից տարածքների բարեկարգում	Համայնքապետ	20000.0
3	Փողոցների արտաքին լուսավորության ցանցի կառուցում	Համայնքապետ	10000.0
4	Մշակույթի տան մասնակի հիմնանորոգում/համայնքապետարանի մաս/	Համայնքապետ	16000,000
5	Խմելու ջրի ջրագծերի փոխարինում/Ներսիսյան, Սունդուկյան, Իսահակյան փողոցներ	Համայնքապետ	3000,000
6	Դաշտամիջյան ճանապարհների խճապատում	Համայնքապետ	5000,000
7	Շահումյան փողոցի կենտրոնից դպրոց հատվածի ասֆալտապատում	Համայնքապետ	26500,000

8	Փողոցների կոպճապատում	Համայնքապետ	20000,000
9	Համայնքի գերեզմանատան ցանկապատի կառուցում	Համայնքապետ	10000,000
10	Համայնքապետարան. ծառայողական ավտոմեքենա. ձեռք բերում	Համայնքապետ	4500.0
11	Համակարգչային միջոցներ	Համայնքապետ	900.0
12	Մանկապարտեզի բակի բարեկարգում և մանկական խաղահրապարակի կառ.	Համայնքապետ	6000.0
13	Համայնքապետարանի համար գրասենյակային գույքի ձեռքբերում	Համայնքապետ	1322,4
14	Սեյմիկ ռիսկերի միջոցառումներ	Համայնքապետ	840.0

Աղյուսակ 6. Համայնքի 2017-2021թթ. ֆինանսապես ապահովված ընդհանուր և ոլորտային ծրագրերի ամփոփագիր

/հ	Ծրագրի անվանումը	Չափի միավորը	Ծրագրի քանակական ծավալը	Ծրագրի արժեքը, հազ. դրամ	Ծրագրի կատարումն ըստ տարիների						Ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրները			
					2016	2017	2018	2019	2020	2021	Համայնք իրյուզե	Դոնոր կազմ.-եր	Պետքյ ուջե	
1.	Մանկապարտեզի դռների և պատուհանների հիմնանորոգում	Հատ	1	12000,0		12000,0						12000,0		
2	Եկեղեցու հարակից տարածքների բարեկարգում	Հատ	1	20000.0		20000.0						20000,0		
3	Փողոցների արտաքին լուսավորության կառուցում	կմ	2	10000.0		6500.0		3500.0				10000.0		
4	Մշակույթի տան մասնակի հիմնանորոգում/համայնքապետարանի մաս		1	16000.0		16000.0						16000.0		
5	Խմելու ջրի ջրագծերի փոխարինում/Ներսիսյան, Սունդուկյան,Բասահկյան փողոցներ	կմ	1	3000,0			3000.0					3000.0		
6	Դաշտամիջյան ճանապարհների խճապատում	քմ	2	5000,0			3000.0	2000.0				5000.0		
7	Շահումյան փողոցի կենտրոնից դպրոց հատվածի ասֆալտապատում	քմ	2	26500.0					13500.0	13000.0		26500.0		
8	Փողոցների կոպչապատում	քմ	4	20000.0			5000.0	5000.0	5000.0	5000.0		20000.0		
9	Համայնքի գերեզմանատան ցանկապատի կառուցում	քմ	2	10000.0			3133.2	6866,8				10000.0		
10	Համայնքապետարանին ծառայողական ավտոմեքենայի ձեռքբերում	հատ	1	4500.0			4500.0					4500.0		
11	Համակարգչային միջոցների ձեռքբերում	հատ	1	900.0		900.0						900.0		
12	Մանկապարտեզի բակի բարեկարգում և մանկական խաղահրապարակի կառուցում		3	6000.0				2588.8	1455.6	1955.6		6000.0		
13	Գյուղապետարանի գույքի ձեռքբերում /սեղաններ, գրապահարաններ/	հատ	1	1322,4			1322.4					1322.4		
14	Սեյսմիկ ռիսկերի միջոցառումներ	հատ	1	840.0		840.0						840.0		
	Ընդամենը			136062.4		56240.0	19955.6	19955.6	19955.6	19955.6		136062.4		

**Աղյուսակ 7. Համայնքի 2017-2021 թ.թ. բյուջեների մուտքերի և դրանց հաշվին կատարվող
ընդհանուր ու ոլորտային ծրագրերի ծախսերի ցուցանիշների համեմատությունը և
վերլուծությունը**

հազ. Դրամ

Հ/հ	Ցուցանիշի անվանումը	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Համայնքի բյուջեի ընդհանուր մուտքերը*, այդ թվում՝	101796.3	131748.4	91948.4	92448.4	92748.4	92948.4
1.1	Վարչական բյուջեի ընդհանուր մուտքերը	72448,8	70212.8	70412.8	70912.8	71212.8	71412.8
1.2	Ֆոնդային բյուջեի ընդհանուր մուտքերը, այդ թվում՝	29347.5	61535.6	21535.6	21535.6	21535.6	21535.6
	Վարչական բյուջեի պահուստային ֆոնդից ֆոնդային բյուջե հատկացվող գումարը						
2.	Համայնքի ընդհանուր և ոլորտային ծրագրերի ծախսերը, այդ թվում՝	101796.3	131748.4	92748.4	92948.4	92748.4	92948.4
2.1	Ընթացիկ ծախսեր	72447.8	66484.8	66882.8	67362.8	67647.8	67832.8
2.2	Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր	28380.2	56240.0	19955.6	19955.6	19955.6	19955.6
3.	Համայնքի բյուջեի պահուստային ֆոնդ, այդ թվում՝	968.3	9023.6	5110	5130	5145	5160
3.1	Վարչական բյուջեի պահուստային ֆոնդ	1.	3728.0	3530.0	3550.0	3565.0	3580.0
3.2	Ֆոնդային բյուջեի պահուստային ֆոնդ	967.3	5295.6	1580	1580	1580	1580

*) Վարչական բյուջեի պահուստային ֆոնդից ֆոնդային բյուջե հատկացվող գումարը չի մտնում բյուջետային ընդհանուր մուտքերի մեջ

**Համայնքի տարածական զարգացումը սահմանող՝
քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի մշակման կամ դրանց
փոփոխման (լրացման) մասին դրույթներ**

Համայնքի տարածական զարգացումը սահմանող՝ քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերից (գլխավոր հատակագիծ, գոտիավորման նախագիծ, ընթացիկ քաղաքաշինական քարտեզ, քաղաքաշինական կադաստր, քաղաքաշինական կանոնադրություն և այլն) կա միայն գլխավոր հատակագիծը:

Քանի որ «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ համայնքի տարածական զարգացումը սահմանող՝ քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի նախագծման (մշակման) պատվիրատուն համայնքն է, ժամանակահատվածում նախատեսվում է համագործակցություն ծավալել Հայաստանում գործող նախագծային ինստիտուտների հետ՝ համայնքի քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի մշակման աշխատանքների նախահաշիվները, համայնքի բյուջեով նախատեսելու համար:

Շրջակա միջավայրի պահպանմանն ուղղված նախատեսվող միջոցառումներ

2017-2021թ.թ. ընթացքում համայնքի սեփականություն համարվող հողերի, անտառային և ջրային տարածքների, ինչպես նաև բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում նախատեսվում է կազմակերպել և իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

- լայն բացատրական աշխատանք կատարել բնակչության հետ՝ կենցաղային աղբը չթափելու դրա համար չնախատեսված վայրերում, զերծ մնալու բնության և շրջակա միջավայրի աղտոտումից ու վնասումից,
- սահմանել վերահսկողություն համայնքի բնակավայրերի ջրամատակարարման ջրային ավազաններում՝ արգելելու անասունների մուտքն ավազաններ, կանխարգելելու բնության և շրջակա միջավայրի աղտոտումը և վնասումը, ինչպես նաև սուր վարակիչ հիվանդությունների առաջացման և տարածման վտանգը համայնքում,
- յուրաքանչյուր տարի գարնանը համայնքում կազմակերպել «Մաքուր համայնք» կարգախոսով 2-3 շաբաթօրյակներ՝ իրականացնելու բնության և շրջակա միջավայրի մաքրության, ծառատնկման աշխատանքներ, դրանց ներգրավելով նաև երիտասարդներին և դպրոցականներին:

Համայնքում գործարար միջավայրի բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ

Չնայած ՀՀ գործող օրենսդրությամբ ՏԻՄ-երն այս ոլորտում առայժմ պարտադիր լիազորություններ գրեթե չունեն, այնուամենայնիվ հաշվի առնելով, որ 2016 թվականի հուլիսի 29-ին ՀՀ կառավարության կողմից հավանության է արժանացել ՀՀ 2016-2025 թվականների տարածքային զարգացման ռազմավարությունում ամրագրված մոտեցումները, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ համայնքի ՏԻՄ-երը շահագրգռված են համայնքում գործարար միջավայրի բարելավմամբ և պատրաստակամ են ըստ ամենայնի օժանդակել այս ոլորտում ցանկացած նոր նախաձեռնության, քանի որ այն մեծապես կնպաստի համայնքում նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը, բնակչության եկամուտների ավելացմանը և վճարունակության բարձրացմանը, համայնքի բյուջետային սեփական միջոցների հավաքագրման մակարդակի բարձրացմանը և ծավալի մեծացմանը, և, այս ամենի արդյունքում՝ համայնքի ընդհանուր զարգացմանը:

Համայնքում գործարար միջավայրի բարելավմանն ուղղված՝ 2016-2021թ.թ. ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

- ըստ ամենայնի աջակցել համայնքում գործող արտադրական ձեռնարկություններին՝ աստիճանաբար ընդլայնելու արտադրության ծավալները և ավելացնելու աշխատատեղերի քանակը,
- աջակցել համայնքում նոր արտադրություններ և աշխատատեղեր ստեղծելու նախաձեռնությունն ցուցաբերող գործարարներին՝ տրամադրելով նրանց գործունեություն իրականացնելու համար համայնքային սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալման, տեղական տուրքերի և վճարների գծով արտոնություններ,
- համայնքում խթանել գյուղատնտեսության, անասնապահական և թռչնապահական մթերքների (մասնավորապես՝ գյուղմթերքի, կաթի, մսի, ձվի) արտադրության, հանձնման և վերամշակման արտադրամասերի ստեղծումը, գործարկումը և զարգացումը,
- համայնքում կազմակերպել և աստիճանական զարգացնել տնային պայմաններում բնական հյութերի արտադրությունը և իրացումը,
- համայնքում խթանել առևտրի և ծառայությունների փոքր ու միջին նոր կետերի բացումը, բնակչությանը և հյուրերին պատշաճ մակարդակով սպասարկումը՝ պաշտպանելով դրանց սեփականատերերի իրավունքները և շահերը,
- աստիճանաբար նորոգել և բարեկարգել միջհամայնքային ճանապարհները և փողոցները, անցկացնել արտաքին լուսավորության համակարգեր, տեղադրել ճանապարհային նշաններ՝ նպաստելու համայնքում գործարար միջավայրի բարելավմանը և բիզնեսի զարգացմանը,

Աղետների ռիսկի կառավարման հիմնական մոտեցումներ

Համայնքում աղետների ռիսկի կառավարմանն ուղղված՝ 2017-2021թ.թ. ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

- համայնքի աղետների ռիսկերի կառավարման հարցերում շարունակել համագործակցությունը հանրապետական համապատասխան մարմինների հետ, մասնավորապես ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության հետ,
- ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հոկտեմբերի 25-ի N 1351-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն ներկայացնել սեյսմիկ ռիսկի գնահատման աշխատանքների հայտ, որի արդյունքում պետք է կազմվի համայնքի սեյսմիկ ռիսկի գնահատման քարտեզը,
- համայնքի բնակչության իմացության, հմտությունների, գիտելիքների մակարդակի ուսումնասիրում և համայնքում առկա ռեսուրսների բացահայտում, որոնք հնարավոր է ուղղել աղետների ռիսկի նվազեցմանը նպաստող համայնքահեն միջոցառումների պլանավորմանն ու իրականացմանը,
- համայնքի խոցելիության և կարողությունների գնահատում, ներառյալ այդ գործընթացի կազմակերպման և իրականացման խմբի ձևավորումը, նախապատրաստական աշխատանքները, տվյալների հավաքագրումը և հետազոտումը՝ համապատասխան գործիքների և մեթոդների ընտրությամբ, վերլուծական աշխատանքների իրագործումը՝ յուրաքանչյուր փուլում ձեռնարկվող քայլերի և ակնկալվող արդյունքների ամրագրմամբ և ձևակերպմամբ,
- համայնքում աղետների ռիսկի կառավարման գործողությունների և միջոցառումների պլանի կազմում և իրականացում,
- բերքի պահպանման նպատակով բնակավայրերում հակակարկտային կայաններ տեղադրելու միջոցառումների ձեռնարկում՝ ֆինանսավորման արտաքին աղբյուրներից (պետություն, միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպություններ, մասնավոր ներդրողներ) անհրաժեշտ միջոցների հայթայթում,
- համայնքում աղետների ռիսկի կառավարման կանխարգելիչ միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում:

Համայնքի կոմունալ ենթակառուցվածքների զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ

Համայնքի կոմունալ ենթակառուցվածքների զարգացմանն ուղղված՝ 2017-2021թ.թ. ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները և միջոցառումները՝

- համայնքի սեփականություն համարվող կոմունալ ենթակառուցվածքների պահպանում, շահագործում, ըստ հնարավորությունների՝ նորոգում և զարգացում,
- համայնքի կոմունալ տնտեսության աշխատանքի կազմակերպում,
- վերահսկողություն համայնքի բնակչությանը պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, մասնավոր կազմակերպությունների կողմից մատուցվող կոմունալ ծառայությունների (զազամատակարարում, էլեկտրամատակարարում, աղբահանություն և սանիտարական մաքրում, բնակավայրի

բարեկարգում և կանաչապատում և դրանց պահպանում և այլն) շրջանակի աստիճանական ընդլայնման և որակի անշեղ բարձրացման նկատմամբ,

Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությանն ուղղված միջոցառումներ

Համայնքի բնակիչների մասնակցությունը տեղական ինքնակառավարմանը ոլորտում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

- համայնքի բնակչության իրազեկվածության բարձրացում՝ ՀՀ տեղական ինքնակառավարման ոլորտի օրենսդրության և համայնքի ՏԻՄ-երի գործունեության վերաբերյալ ,
- համայնքի կարիքների և հիմնախնդիրների պարբերական քննարկում, վերլուծում և գնահատում՝ ֆոկլուս-խումբ քննարկումների, համայնքային հանդիպումների, ժողովների և բնակիչների հետ անմիջական շփումների և երկխոսությունների միջոցով,
- բնակիչների ներգրավում համայնքի բյուջեի և զարգացման ծրագրերի մասնակցային պլանավորման, իրականացման, մշտադիտարկման և գնահատման գործընթացներում,
- համայնքի բնակիչների շահերի պաշտպանություն և համախմբում՝ համայնքի որոշակի խնդիրների լուծման, հանրային ծառայությունների մատուցման շուրջ,
- համայնքի ՏԻՄ-ի (ղեկավար, ավագանի), աշխատակազմի, ակտիվ բնակիչների շարունակական կրթում և վերապատրաստում տեղական ինքնակառավարմանը բնակչության մասնակցության բնագավառում:

7. ԵԶՐԱՓՈՒԿՈՒՄ

Այսպիսով, համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագիրը հիմք կհանդիսանա համայնքի տարեկան ծրագրերի և բյուջեների մշակման աշխատանքները կազմակերպելիս: Անցյալ տարիների փորձը ցույց տվեց, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների արդյունավետ աշխատանքը մեծապես կախված է բյուջետավարման գործընթացի ճիշտ կազմակերպումից:

Շատ կարևոր է եկամուտների աղբյուրներ գտնելը, ֆինանսական միջոցների արդյունավետ հավաքագրման կազմակերպումն ու նպատակային օգտագործումը:

Ելնելով համայնքի զարգացման հնգամյա ծրագրի ռազմավարությունից և ընդհանուր նպատակներից, համայնքապետարանի աշխատակազմը մշակում է կոնկրետ ծրագրեր, որոնցով կարելի է հարց ներկայացնել հանրապետական բյուջեից ներդրումներ ստանալու համար, փնտրել ինվենստիցիաների նոր աղբյուրներ, ներգրավել բնակիչների սեփական միջոցները, տարբեր սոցիալական հիմնադրամների միջոցները